

Фото з president.gov.ua

Собор Святої Софії в Києві. Інtronізація Митрополита Київського і всієї України Епіфанія у день його 40-річчя

Кого обираємо Президентом: Українського Державотворця чи...

Василь ЛИЗАНЧУК,
академік Академії наук вищої освіти України

Поміркуймо разом — спокійно, виважено, з позиції збереження і розвитку вільної, демократичної, правової, духовної соборної української України. Тимчасово відсунемо на задній план соціальні проблеми (зарплата, пенсія, стипендія, вартість ліків, ціна на газ тощо), а добре подумаймо, хто з нинішніх кандидатів на пост Президента разом нами здатний зберегти незалежність України, разом з цивілізованими країнами світу відстояти справедливий мир для України, а після виборів, ставши Президентом, розв'язувати соціальні питання, поглиблювати боротьбу з корупцією, поліпшувати подальше реформування судової системи тощо.

Бо емоційно, бездумно схопившись за дешевий газ (удвічі, вчетверо), можемо втратити незалежність України, перетворивши її на малоросійську (новоросійську) губернію Московії. Саме цього дуже хоче Путін, його імперсько-кремлівська кліка. Москва докладає всіх зусиль, щоби створити максимум хаосу на українських виборах і забезпечити обрання Президентом України людину “не просто орієнтовану на Росію, а повністю розчинену у її зовнішньополітичних цілях” (В. Горбулін). То хіба у такий спосіб Путін не стане “президентом України”? Не безпосереднім, а всесильним погоничем тако-

го президента в Україні, який би діяв за принципом: “Чего ізволіте?”, “Будь сделано!”.

Весь інформаційний простір не лише Російської Федерації, а й Європи переповнений закликами допомоги українцям обрати нового президента, бо, мовляв, нинішній зовсім не годиться. Але чому? Здогадались: бо наш Президент Порошенко не хоче танцювати під мелодію московської балалайки і всупереч очевидним недолікам, помилкам і труднощам є українським Державником. Можливо, не зовсім вдале зіставлення: у свій час, на жаль, не вдалося гетьману Іванові Мазепі вирвати Україну з-під ярма Московії. Через незгоду, брак єдності у середовищі еліти 100 років тому зазнали поразки українська національна революція.

Здійснено нині гасло “Геть від Москви!” Це — найголовніше покликання для нас, нинішніх громадян України. Не обдурюймося улесливими обіцянками багатьох кандидатів! Надто примітивним є твердження, що уже зараз (в одну мить) можна вирішити всі внутрішні та зовнішні проблеми. Не заперечую: можна “новим курсом” до безмежності “насолоджуватись” “інтелектуально багатим” “Вечірнім кварталом”, “Лігою сміху” та “Розсміши коміка”, бо це “прикольнo”. Будувати Українську державу в умовах російської агресії — це не створювати під наглядом “народного контролю” Добромова циркову програму з “народним президентом” Ляшком.

На жаль, у багатьох сіро-чорних борців за президентську булаву немає чіткого і зрозумілого уявлення про майбутнє нашої Держави; вони не усвідомлюють глибини загрози, яку несе Україні Росія. “Небезпека в тому, що серед потенційних здобувачів президентського звання і майбутніх кандидатів у депутати — явні або латентні агенти впливу Росії, яким вона намагається створити необхідні умови для перемоги” (В. Горбулін).

Серед кандидатів на посаду Президента України є варті уваги, бо “чесних більше”, але, на жаль, ці достойники, вибачте, товчуться на одному й тому ж електоральному полі, різними голосами, навіть правдивими, закликають спантеличених виборців голосувати тільки за них. Який може бути результат цих, на перший погляд, добropорядних прагнень? Не тільки плачевний для кожного з 8—10 добродесних кандидатів, бо зірки на небі через егоцентризм кожного (вважає, що тільки він найбільш гідний бути президентом) зійшлися так, що жоден з них не ввійде в другий тур. Більше того, вони через традиційну незгоду створюють драматично-трагічну ситуацію для України. Чому? Кожен з них свідомо чи підсвідомо спричиниться до того, що й Державотворець Порошенко, якого ненавидить Путін ще більше, ніж колись Ющенко, також може не набрати стільки голосів, щоби увійти в другий тур виборів.

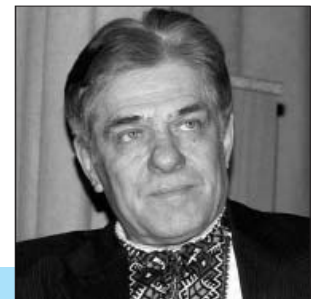
Закінчення на стор. 2

ХТО ДОПОМОЖЕ ВЕТЕРАНАМ?

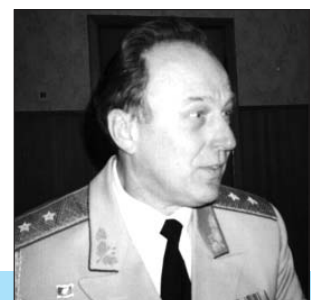
2

ЛЮДИНА ДУЖОГО ЧИНУ

5

З ПАМ'ЯТІ ДЗЕРКАЛА

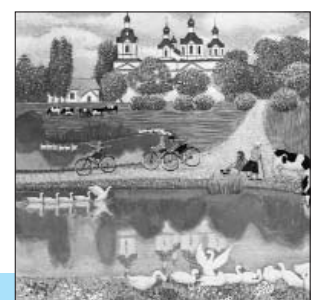
6

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ: РЕЖИМ СПРИЯННЯ

10

ЮВІЛЕЙНА ВИСТАВКА МАРИНИ СОЧЕНКО

13

“Нагальне питання здійснення медико-соціально-психологічної реабілітації учасників бойових дій та їхніх родин” — це тема національного круглого столу, який відбувся у Києві в Центральному будинку Збройних сил України. Він проводився з ініціативи громадської організації “Учасників бойових дій” та ВСС “Борись!!!”, Міністерства у справах ветеранів України, а також представників силових відомств (МОУ, МВС, ДСНС, Національної гвардії), ДУ “Інститут медицини праці НАМН України”, Всеукраїнського товариства “Просвіта” та численних ветеранських громадських організацій. Про актуальність цих питань і тих проблем, які стоять перед державою і ветеранською спільнотою, шляхи їх вирішення читайте у наступному числі “СП”.

Власн. інф.

Хто допоможе ветеранам?

Марія ПОРОХ,
член Косівського РО ВУТ “Просвіта”
ім. Т. Шевченка, м. Косів

Захід вела письменниця, заслужений працівник освіти України Аделя Григоруку. Вона розповіла про свої враження від нової роботи Ю. Кушніра і зазначила, що зустріч зі знайомим і шанованим педагогом, суспільно-громадським діячем, заслуженим працівником освіти України Ярославом Васильовичем Матійчаком є виявом нашої людської шани, адже він “своєю багаторічною працею, безсумнівним педагогічним і людським талантом, щоденним ентузіазмом і невтомністю в кожній справі, високими результатами діяльності засвітив яскраву зірку на освітньому небосхилі над Україною” (Григоруку А. Висока зоря Ярослава Матійчака // Гуцульський край. — 2019. — 25 січня (№ 4).

Багато теплих і щирих слів на адресу відомого педагога висловили Юрій Кушнір, начальник відділу освіти Косівської РДА Володимир Козьменчук, завідувач районного методкабінету Оксана Лесевич, доцент ЧНУ ім. Ю. Федьковича Альона Матійчак, колишній заметодкабінету Лідія Онурійчук, методист Стефанія Гнатків, однокласники Роман Кабин, Богдан Сорохан, Зеновій Библюк, письменник В. Шкурган, який у 90-ті роки працював з Я. Матійчаком у Косівській РДА, заслужений працівник освіти Катерина Сусак, директор Косівської ЗОШ І—ІІІ ст. № 2, письменник Василь Гостюк, учитель Шешорської ЗОШ І—ІІ ст. ім. В. Чорновола Марія Титаренко.

Спілкування з Ярославом Васильовичем було теплим і задушевним. Спогади, виступи перепліталися з музичними вітаннями учительського колективу Косівської ЗОШ № 2, тріо та дуету дівчаток Шешорської школи, шестикласника Косівського

Подячне слово Вчителю

У світлиці Косівської центральної районної бібліотеки відбулася презентація книги Юрія Кушніра “Слово про народного вчителя Ярослава Матійчака”.

Із буковинської Заставни на зустріч до Косова завітав автор видання. Був і Ярослав Матійчак зі своїми дітьми та родиною, його однокласники, працівники відділу освіти Косівської РДА та районного методичного кабінету, члени Клубу інтелігенції, “Просвіти”, Союзу українок, учителі, бібліотекарі, науковці з Національного природного парку “Гуцульщина”, — усі, хто щиро поважає героя книжки за його вагомий внесок в освіту України.

лицю ім. І. Пелипейка Іванка Пророчука.

Книга Юрія Кушніра — тридцять спогадів, тридцять штрихів до портрета народного вчителя, вміщує також поради Ярослава Васильовича педагогам, його роздуми про роль освіти в суспільстві, щедро ілюстрована фотосвітлинами різних років.

Аделя Григоруку запропонувала висунути книжку на здобуття премії імені Івана Бажанського, це одноставно підтримала численна аудиторія.

Автор подарував видання бібліотеці, школам, організаторам заходу.

Наприкінці зі словами подяки виступив Ярослав Матійчак, а потім усі присутні заспівали героєві презентованої книжки “Многая літа”.

Ю. Кушнір зазначив, що ця зустріч надихнула його продовжити роботу, доповнити видання і вручити його Ярославу Матійчаку 5 травня цього року, в день його 85-літнього ювілею.

Святкування 150-річчя «Просвіти» у Харкові

Ніна БАЛАСАНЯН,
м. Харків

Протягом року провели заходи, присвячені цій визначній даті. Просвітяни та представники науки брали участь у Всеукраїнській науково-практичній конференції “Духовна культура України перед викликами часу” у Національному юридичному університеті ім. Ярослава Мудрого, відбулися прес-конференція в медіа-центрі “Накипело”, літературно-мистецький вечір просвітян, який організували письменниця Валентина Овод та майстриня Тетяна Костова.

А найяскравішою подією стали урочистості у грудні 2018 р. у Харківському академічному театрі музичної комедії. У фойє театру відбувалась виставка-продаж виробів народних майстрів і фотовис-

Відзначення річниці створення у Львові Товариства “Просвіта” стало знаковою подією для багатьох українців. Серед усіх чинників духовності, які сприяли збереженню для українського народу його культури та мови і в такий спосіб наблизили здобуття незалежності, провідне місце належить саме діяльності товариства “Просвіта”. Тому немає жодного сумніву — воно завжди посідатиме гідне місце у вітчизняній історії та історичній пам’яті свого народу.

тавка, присвячена діяльності “Просвіти”, підготовлені активістами Станіславом та Оленою Пилипенками, Людмилою Охрименко та головою спілки народних майстрів Харківщини Олександром Вакулком. Відзнаки за багаторічну плідну роботу на ниві просвітництва від Харківської обласної та міської адміністрацій, Всеукраїнського та Харківського обласного товариств “Просвіта” вручили багатьом просвітянам та гостям.

Активісти на чолі з Анатолієм Сергієнком провели велику роботу з організації заходу. Другою частиною святкового вечора був чудовий концерт, підготовлений артистами театру. Зі вдячністю та теплом згадує голова Харківського ОО ВУТ “Просвіта” Анатолій Сергієнко всіх, хто відгукнувся та допоміг, особлива вдячність — артистам Харківського академічного театру музичної комедії на чолі з директором і головним режисером Ігорем Ковалем.

Кого обираємо Президентом: Українського Державотворця чи...

Закінчення. Початок на стор. 1

До чого це може призвести? Пригадаймо: Кремль колись на весь світ закликав голосувати за будь-кого, — тільки не за націоналіста, “фашиста” Ющенка. Коли у другий тур пробилися Тимошенко і Янукович, жодного натяку з Москви щодо підтримки будь-кого з них не пролунало. Кремль влаштували обидва кандидати на майбутнього Президента. Про криваві наслідки цього схвалення ви знаєте. Загарбання частини українських земель, десятки тисяч смертей, покалічених, знівечених громадян України.

Нині також Московські інквізитори та їхні звироднілі прислужники, які, на жаль, є серед кандидатів на пост Президента України, відверто і приховано намагаються зреалізувати такий сценарій виборів, щоби ні в якому разі не обрати Президентом України Державотворця. Москва шаленіє від люті й ненависті також через те, що наша країна отримала Томос Автокефальної Православної Церкви України і духовно буде незалежною від Росії. Кремль не влаштує нинішній Глава Держави, Верховний Головнокомандувач Збройних Сил, голова Ради національної безпеки і оборони України Петро Порошенко.

Володимиріві Путіну, всім російським україноненависникам потрібен такий Президент в Україні, який би став на заваді вступу України в Європейський Союз, НАТО, не підтримав Помісну Автокефальну Православну Церкву України, а разом з промосковськими депутатами Верховної Ради повернув Україну в отруйне лоно Російської імперії.

На жаль, чимало виборців уже забули, а дехто і не знає, що саме московський режим в Україні знищив, духовно і морально покалічив десятки мільйонів українців. Дуже багатьох заповнили думки про зарплату, пенсії, комунальні платіжки та інші соціальні проблеми — і то справедливо, але не зовсім справедливо в усьому звинувачувати Порошенка. Будьмо чесними перед собою. Є депутати Верховної Ради України, працівники Кабінету Міністрів, які безпосередньо відповідають за розв’язання соціальних питань. Від них насамперед маємо вимагати сумлінної праці. Суцільне критиканство, а також обривання П. Порошенка на користь ворогам і на шкоду Україні. Безперечно, є за що справедливо критикувати, бо аргументована критика — рушій розвитку країни. Шановний Петро Порошенко має оточувати себе лише порядними, добросовісними фахівцями, брати до уваги мудрі поради щодо управління Державою, утвердження незалежної, соборної України, бо добра, світла думка є особливим видом добродійної енергії. Дуже важливо не опинитися в полоні марнославства. Отже, не знищуймо Державотворця. Плекаймо у серці своєму вищі морально-духовні, національні цінності — це Бог, вільна мати — Україна, Справедливість.

Огляньмося навкруги! І поляк, і чех, і словак, і румун, і угорець, і німець, і француз, і японець насамперед дбають про свою незалежну Державу. Забезпечивши повну національну свободу Україні, досягнувши справедливого миру, виважено, цілеспрямовано, вимогливо будемо спонукати урядові структури створювати потрібні правові умови для доброго матеріально-духовного життя кожної людини.

Маємо зрозуміти, відчути, що без свободи української нації не можна забезпечити прав людини, її духовно-соціальний розвиток, гідне життя. Саме з такої громадянської позиції маємо обирати Президентом України Державотворця, а не особину, яка під агресивним впливом Путіна може перетворити нашу Україну у Малоросійську (Новоросійську) губернію і відкрити “переможний” “новий курс” до “прікольних” невольничих сибірських просторів.

Витримаймо, перебуваймо деякі злигодні. Але не даймо Путіну та його п’ятиколонникам-блудникам знищити нашу Україну.

Василь ЛИЗАНЧУК

Як мені відкривався Віталій Дончик

Тарас САЛИГА

Удень похорону Володимира Івасюка, а це було 22 травня 1979 (вівторок), дехто з посадових лівів'ян утікав зі Львова, щоб “завтра”, коли каратимуть за службовий непослух та позбавлятимуть всіляких радянських благ (наприклад, черг на квартиру, на автомобіль, санаторних і курортних путівок, користування спецмагазином тощо), мати “алібі”, що на похороні не був. Це були ті обережні, що такою поведінкою йшли на компроміс зі своєю совістю, аби не втратити партквитка, який давав їм право на насиджені посади та матеріально-побутові пільги.

Похорон Володимира Івасюка, як відомо, перетворився на масову акцію непокою свавільно тогочасного радянського режиму. Нагадаю — 24 квітня композиторові зателефонували і він вийшов з дому, куди живим уже не повернувся. 18 травня повішене тіло Володі знайшли у лісі під Львовом на території військової частини.

Щоб похорон проходив непомітно, влада відкрито заборонила прощання з Володимиром Івасюком. Наприклад, відомий поет Микола Петренко згадує: “Я був присутній, коли завідувач відділу пропаганди обкому партії Володимир Подольчак наказував Р. Братуневі не ходити на похорон замордованого системою молодого композитора Володимира Івасюка і письменників застерегти від такого провокаційного кроку. “А ми підемо!” — відрубав Ростислав Братунь (пішли, правда, не всі...) “Ні, ви точно не підете, бо в цей час в обкомі скликається нарада з творчих питань, ви маєте також прозвітувати!” — “Я відзвітую над Івасюковою могилою!”

І Ростислав Братунь на Личаківському цвинтарі “звітував”. Наче сьогодні звучать його слова: “Він народився під зорею Лисенка і Леонтовича...” Море людей у скорботній тиші, а неподалік од могили, бачу, печальні обличчя Віталія Григоровича Дончика і його дружини Євгенії Андріївни.

Це аж потім, значно пізніше, згадуватиму і дивуватимусь. На вокзалі, на автобусних станціях, в аеропорту, на львівських вулицях міліція і кагебісти, патрулі-перекинчики робили все, щоб приїжджі не змогли провести в останню дорогу Володю Івасюка. Однак прощальний шлях від його помешкання на Личаківський цвинтар був встелений квітами. Пелюстки того квіту також падали з серця та рук родини Дончиків, що всупереч усьому прибули з Києва.

Інший, я б сказав, героїчний факт: це позиція уже Віталія Дончика-академіка, його громадянська і наукова поведінка на захисті докторської дисертації Петра Іванишина “Національний сенс екзистенціалів у поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко (діахронія української літературної герменевтики)”. Дисертант “завинив” тільки в тому, що написав глибоке самостійне наукове дослідження з об'єктивною критикою Джорджа Грабовича та його

поплічників, зокрема Тамари Гундорової.

Нова хвиля войовничої люті вакханальної кампанії вдарила прибоєм після захисту, тобто, коли своє рішення мала прийняти ВАК. О цій порі академік Віталій Дончик у “Літературній Україні” 14 травня 2007 р. змушений був опублікувати розлогу об'єктивно-доказову статтю “Так хто реанімує ідеологізацію?”, в якій так, як це він умів логічно доказувати, відповів на запитання “хто є хто?”. Ось якими аргументами він послуговувався: “(...) Багато написав Грабович “на розвиток” Шевченкової теми..., кинув аналіфобетам нові гіпотези й професорсько-прокурорські прируди (напр., “Велесовій книзі”, “Слову о полку Ігоревім”, Франкові-каменяру та й усій українській літературі, “що майже два століття існує як сурозат політичного або принаймні громадського діяння”, підпорядкованого “громаді, народу, нації та історії” тощо). Тобто витворюється широкомасштабний десакралізаторський “дискурс” — і жодного справді об'єктивного, розважливого, глибокого розгляду-аналізу сьогодинських складних процесів, явищ, постатей в літературознавстві й літературі. І не дивина: не це входить в завдання десакралізаторів і десакралізації, цієї, за словами Ліни Костенко, химерної антиукраїнської моди, завезеної “амбітними аутсайдерами західної науки”.

У безпосередню полеміку з Г. Грабовичем вступив 2001 року дрогобицький аспірант Петро Іванишин, присвятивши їй цілу книжку. Суть явища, на яке звернув увагу молодий дослідник, означена вже в самому заголовку монографії: “Вульгарний “неоміфологізм”: від інтерпретації до фальсифікації Т. Шевченка”. П. Іванишин у полеміці був різкий, нерідко емоційно вихлюпувався через край (та їх можна й зрозуміти: йшлося ж бо про викривлення, вульгаризацію українського генія!), але, крім пристрасті, там були й необхідні наукові докази й аргументи, висловлені, що цікаво й важливо, з позицій самої міфологічної теорії.

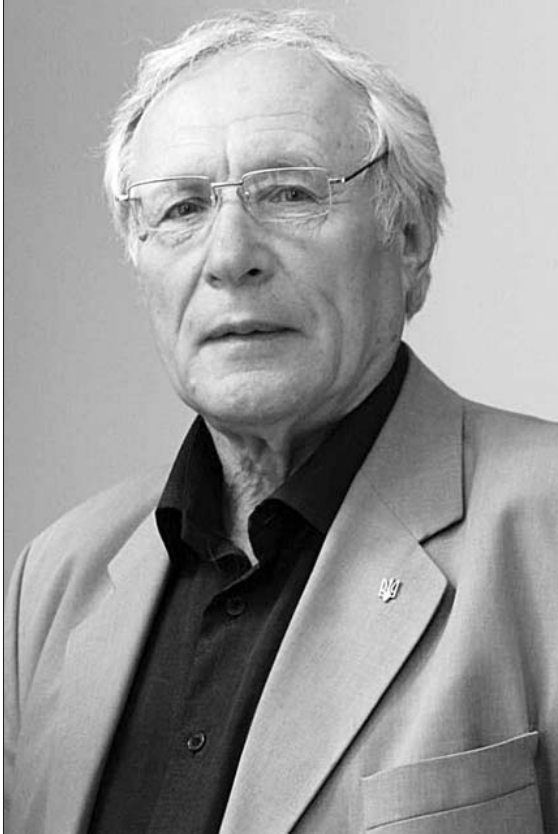
Г. Грабович не став на захист своїх інтерпретацій, не доводив їх адекватність чи не фальшованість, і відповів молодому науковцеві аж зараз. І ми бачили, у який вишуканий “західний” спосіб.

Узагалі розмах критики Г. Грабовича вражає, важко сказати, чого не торкнулося його розпечене перо: Академія, її гуманітарні “інструкції” (чим завинили перед редактором “Критики”, наприклад, етнологи, мистецтвознавці, лінгвісти?), Інститут літератури ім. Т. Шевченка — тут “цілковитий колапс”, реформи в НАНУ — “маразм”, “Історія української літератури ХХ ст.” — видана, і “Історія” в 12 томах, не видана, але вже наперед розкритикована гнівним професором, Шевченківська енциклопедія, яка створюється, шкільні підручники, вся система викладання літератури у вузах і в шко-

лі і т. ін. Конструктивні пропозиції від Грабовича теж рішучі й оригінальні: підручники погані — то краще припинити викладання літератури в школі.

Зрештою, кожен має право на критику, на своє розуміння, свій підхід, свої пропозиції. Тим більше, відомий і популярний серед своїх прихильників і прихильниць Г. Грабович. Та й так: може, його улюблена модель “несамовитий Вісаріон”? Гадаю, ніхто б і не зазіхав на це право Г. Грабовича, якби... Якби не войовничі сакралізаторські зусилля, які переростають уже в антинациональну (за своєю метою і суттю, безумовно ж, ідеологічну) тенденцію.

Я зацитував академіка В. Дончика тільки для того, аби передати чи, точніше, відтворити його емоційний стан, душевні рефлексії при його реакції на подібні факти.

Інколи пишуть спогади, щоб і себе не забути та представити у підфарбованих барвах більше, ніж того, про кого оповідають. Я цього остерігаюся, однак скажу: при зустрічах із Дончиком чи з особами його рівня завжди (принаймні так мені здається) намагався поводитись субординаційно, не попанібратськи, не підлеваючись, але знати і собі ціну (запевняю, не перебільшено), тобто ціну своєму людському “я”. Може, тому Анатолій Шевченко, Григорій Сивокінь, Віталій Дончик, Микола Сулима, Микола Жулинський, Михайло Слабошпицький, Лукаш Скупейко, Володимир Моренець (міг би називати ще багато імен) ставилися до мене з якимсь особливим теплом. Ніколи не було так, щоб, від’їжджаючи у Львів, Шева (Толя Шевченко) не сказав: “Вітай усіх Романів! (він мав на гадці Романа Іванчука, Романа Безпалківа, Романа Кудлика)”. В. Дончик не забував привітати, як він казав, Колю (себто Миколу Ільницького). При цьому додавав: “Ми його образили. Не внесли у список на Шевченківське лауреатство” (йшлося про “Історію української літератури ХХ століття” за його редакцією, в якій М. Ільницький брав ак-

тивну участь). І при цьому Віталій Григорович обов'язково додавав: “Ми його підтримаємо у конкурсі на член-корство НАН України”. Так і сталося.

Не хочу якийсь підтекстово “прив'язувати” цього найширшого Дончиковаго прохання: “Вітай Колю...” до стривоженого і контрастного, по-моєму, не толерантного запитання Миколи Ільницького приблизно за годину до захисту дисертації П. Іванишина (22 лютого 2007 р.): “Що будемо робити?” Наче щось можна було робити інше, ніж чесно проводити процедуру захисту. Дисертація “проходила” через кафедру української літератури, якою і досі завідую. До того ж я був офіційним опонентом, а Віталій Дончик — науковим консультантом. Мені залишалося голові Спецради тільки сказати: “Микола Миколайовичу, хай члени ради голосять так, як вважають за потрібне. Але захист мусить відбутись...”. І він проходив неймовірно довго. З усіх членів ради тільки двоє проголосувало “проти”.

Ці два факти — присутність В. Дончика на Личаківському цвинтарі в день похорону В. Івасюка і поведінка авторитетного досвідченого вченого у “рятуванні” молодого і талановитого адепта науки — це мій своєрідний лакмус, крізь який сприймаю Віталія Дончика як добротворчу людину, як вченого педагога, котрий плекав і формувал наукові кадри, як охоронця правди в українській науці. Те, що в умовах соцежиму виходило з-під Дончикова пера про гуманізм і правдивий спосіб радянського життя чи про літературу героїчного діяння, у більшості його

наукових реципієнтів ніколи не проростало, та й у ньому самому не було іманентним. Соцеалізмівська гуманітарна наука вимагала кріпацьку радянську дійсність у “шасливий” злуці робітників і селян, у єдності серпа і молота трактувати як “рай” на Землі. У роки нашої державної незалежності він її лицемірні та фальшиві “баналюки” активно та пристрасно спростовував і під істинним, а не фальшивим стягом “Правду не здолати” вів творчу молодь (і не тільки молодь!) до українських історичних джерел, очищаючи їх від радянського намулу. Пам'ятаю його телефонну розмову, в якій він буквально наполягав написати невеликий підрозділ до згадуваної уже “Історії української літератури ХХ століття”. Без такого матеріалу, вважаю він, не може з'явитись у світ його академічне дітище. Це перша “Історія...”, в яку з ініціативи Віталія Григоровича ввійшла упівська поезія і розглядається як самобутня, одна з найяскравіших в європейських літературах, поезія резистансу, національного опору.

Можна уявити, як рвали Дончикову душу, краяли його серце, коли він читав примітивний відгук, у якому його автор-

ка намагалась бути дотепно-кусючою, висловившись: “Усе те, що написав Іванишин в своїй докторській дисертації, а це, кажучи мовою українського літературознавства, про тяглість традицій в українській літературі, про продовження Маланюком та Ліною Костенко націоналістичних мотивів Тараса Шевченка, давним-давно відомо і не тільки в українському літературознавстві. (...) Не знає цих публікацій Петро Іванишин. Він стратив купу часу, щоб доказати, що сонце встає на сході, а Дніпро впадає в Чорне море. Правда, висловив ці очевидні істини науковоподібною риторикою у стилі героя одного французького роману”. Не буду спростовувати, що час ні “купали”, ні “копицями” не міряють. Але “нехай буде з проса мак...” А, може, для глибшого знання географії пасувало додати, що Дніпро витікає з російської території Валдайської височини і зараз такий “чистенький”, як “немытая Россия”, принаймні тоді, це вже була б “відгукоподовго” на реферат риторика, що якоюсь мірою стосувалась би й наукового консультанта Віталія Григоровича.

Невже і він не розумів, що його дисертант верстає такі “очевидні” і “давним-давно відомі” в літературознавстві істини, як, наприклад, ті, про які знають усі, що “сонце встає на сході”, а “Дніпро впадає у Чорне море”? Мабуть, це, шановна опонентко, Дончик таки знав. Адже він до 14 років ріс у хаті, що “за сто, не більше, метрів від Дніпра”. Та ще й ділився власними спостереженнями: “Я люблю правий берег Дніпра... Правобережжя я надзвичайно люблю, Дніпровий берег тут зовсім інший, крутіший, дерева й кущі верболозу нависають, часто виступають з води валуни, а далі від річки — степи з горбами й переярками, та й, здається, сама аура Правобережжя, менталітет людей тут інші”.

Читаю, й тут бачиться мені не тільки вразлива Дончикова поетична душа, а і його ностальгія та невимовлений, прихований докір за знищений Дніпро, за потоплені села й українські чорнозemi.

Але згадую: 22. 01. 2013 р. (десь у другій половині дня) вбігає моя онука Катруся і гордовито подає мені телефонну слухавку: “Дідусю, це пан Дончик із Києва”. Чую голос Віталія Григоровича. Вслухаюся у ширі, якісь аж мелодійні й дуже добрі слова. Моя Катруся, вихвалює він, доросліша за десятилітню дівчинку. Звичайно, Дончик не був би Дончиком, якщо б не розпитав про здоров'я та не сказав хвалебних слів за якісь там у “Літературі” публікації. А під кінець: “Оце я сьогоднішнім днем посилаю тобі свою книжку. Зібрав усе, що до купи зібралось. Більше друкувати себе не буду”.

Невдовзі одержую розкішне видання з велими промовистою назвою “Неминуче і неминуще” із дедикацією: “Дорогому другові — Тарасові Сализі на незабудь. Твій” (і підпис Віталія Григоровича). Не встиг я відtelefonувати, як знову голос із Києва: “Тарасе, це Дончик...” І знову розмова, наче сповідь. Пояснює чи не увесь зміст книги. І на закінчення:

“Матимеш бажання і час, то прочитаєш...”. Звичайно, я переглянув, щось перегорнув, а щось перечитав і відклав книгу для вільнішого часу. А тепер читаю й караюсь, чому не відгукнувся раніше, чому не встиг сказати вдячних слів. Тим паче, що мав за що. Не помітив, бо й не сподівався, що Віталій Григорович вділить і мені кілька сторінок похвально-го тексту. Врешті, — я повинен був чемно подякувати, але я цього не зробив. Ось зараз сумління гризе...

Впевнений, що не тільки я, а й багато хто сьогодні дивується і наново собі відкриває це прекрасне, активне і невтомне Дончикове життя, його мудрий науково-творчий світ, його політичну, суспільно-громадську працю, його бойову націєцентричну, високопрофесійну публіцистику. Вслухайтесь у його екзистенційно-історіософські, ідеологічно-політичні, морально-етичні константи:

1. Двадцять років після кількості жорстокого цілеспрямованого й систематичного вбивання української нації, насильницького, по-більшовицьки “ошасливлення” їх соціалізмом у тоталітарному “раю-неклі” — для побудови демократичної держави дуже мало. Очевидно, нам випало пройти усі оті біблейські сорок років. Зважмо ще: в єгипетській пустелі не було п’ятої колони.

2. Найбільша поразка 2000-х років — втрата власного обличчя національної демократії.

3. Скільки національно-державницьких лідерів було увінчано лавровими вінками довіря початку 90-х, скільки їх неодноразово виборили (не за гречку) виборці — і ось тепер на тих вінках жодного золотого листочка. Та й де ж ті вінки!

4. Суперечлива й непослідовна, наосліп політика Л. Кучми у творенні держави, надто нації, із загрозми незалежності (“скажіть, що мені будувати?”) втім увінчалася простим і визначально промовистим: “Україна — не Росія”. Самому Президентові Росія цього не подарувала, але влучний вислів сприймається українцями як доконечна норма.

5. Ностальгувати за зруйнованою “великою країною” — залишаємо комуністам... Ідеологія запеклих руйнівників української нації сьогодні остаточно виявляє свою демагогічну суть: словеса — про “защиту інтересів трудящихся”.

Його праця не йшла на марне. Вона запліднювала, розбудила оспалих.

У 1988 р. Інститут літератури ім. Т. Г. Шевченка АН УРСР опублікував доволі ошатний том “Історія української літературної критики. Дожовтневий період” (відп. редактор П. М. Федченко). Це було видання, яке могло вийти у тогочасних умовах. У ньому акцентувалось на формуванні естетичної думки та літературної критики в Україні за періодами 40—60-х XIX ст., 70—90-х рр. цього ст.; та кінця XIX—початку XX ст. Тепер дослідників чекала літкритика XX століття. Основна праця, наче так мусило б бути, знову ж “впала” на Віталія Григоровича, тобто, він як науковий редактор став формувати “Антологію української літературної критики XX століття”, що розпросторилася на два розлогі томи у 3 книгах. На жаль, 2 книгу другого тому він не встиг побачити. Дай Боже, щоб вона з’явилася. Там багато його академічної праці.

Ірина ГОЛОВАЙ,
учениця А. Погрібного

Українська пісня, теплі слова вдячності й пошанування, спогади й цікаві історії з життя лунали з уст присутніх. Кожен із промовців говорив про Анатолія Григоровича з великим пієтетом, відзначаючи, що він був Людиною національно свідомою, працьовитою, наполегливою, совісною й принциповою. Анатолій Григорович випереджав час, працював на українську ідею й державність, жертвуючи собою, родиною, здоров’ям.

Актуально і ніби сьогодні висловлені А. Г. Погрібним роздуми про українську церкву у публікації “Божа мова — рідна мова”: “Величною перешкодою для утвердження України на засадах національного державотворення продовжує залишатися відстороненість, а то й ворожість багатьох владних структур у ставленні до національно-українськи зорієнтованих релігійних конфесій... Жаль, що не справдилися сподівання мільйонів українців — уже до 2000-річчя від Різдва Христового мати в Україні єдину помісну православну церкву. Скільки зусиль було докладено до цього Його Святістю Патріархом Київським і всієї Русі-України Філаретом — воістину Українським Патріархом! Але скільки зусиль з боку тих, хто і сьогодні плазує перед Москвою, аби цієї єдиної української церкви не було.”

Либонь, і справді, наївні, ми, українці, люди: так бо вже переїнялися вірою у відокремленість церкви від держави, що немало хто з нас схильний думати, буцімто те, до чого у церковних справах прагнемо, і загалом може трапитися само по собі та поза волею держави. Та наврад чи може статися. Принаймні особисто мене не полишає думка, що якби та воля найвищої влади, най-

Олег ОЛЕКСЮК,
просвітянин, поет і журналіст,
заслужений працівник культури
України

Валентин Павлович Стеренок народився 4 квітня 1934 року у місті Кронштадті Ленінградської області в сім’ї робітників, які родом із села Олександрівка Білозерського району Херсонської області. У Кронштадті майбутній музикант і композитор зазнав жаків блокади у роки Другої Світової війни.

З 1946 року і до останніх своїх днів він пов’язав свою долю з Херсонщиною. Спізнав і голодомор 1946—1947 років. Після школи Валентин Стеренок навчався у Херсонському музичному училищі і водночас з 1952 року працював музикантом у Херсонській обласній філармонії. За три роки робить карколомну кар’єру від баяніста-акомпаніатора до художнього керівника колективу. Багато років працював баяністом-концертмейстером Таврійського ансамблю пісні і танцю Херсонської обласної філармонії (1953—1955 рр.), Омського народного хору (1956—1958 рр.), Волзького народного хору (1955 р.), Рязанського народного хору (1959—1960 рр.), ансамблю Південної групи військ (Угорщина, 1961—1964 рр.).

Творчу працю Валентин Стеренок поєднував із навчанням у Харківському інституті культури (диплом з відзнакою отримав 1966 року). 1971 року у Дніпропетровську на Першому Всесоюзному конкурсі естрадної пісні

Людина дужого чину

Незабутнім став вечір пам’яті доктора філологічних наук, народного професора, журналіста, лауреата Національної премії імені Тараса Шевченка — Анатолія Григоровича Погрібного. У затишній залі Національної спілки письменників України зібралися голова НСПУ М. Сидоржевський, дружина А. Г. Погрібного Галина Григорівна, ведучий О. Хоменко й ті, хто поважав і любив свого Наставника і Вчителя. Усі відчували присутність Душі й Духу Великого Українця, унікального, наполегливого, енергійного, незабутнього.

перше президентської, була, свою єдину помісну православну церкву ми вже мали б, і була б вона, звичайно, обов’язково українського, київського підпорядкування”. Ось такі пророчі, мудрі й далекоглядні слова сказав про Українську церкву А. Погрібний ще наприкінці 90-х років. Як боляче, що він не дожив до дня отримання Україною Томосу за підтримки, активної участі та патріотичної позиції Президента України П. О. Порошенка, і як приємно, що пророчі дороговкази А. Погрібного втілюються в життя — маємо сьогодні єдину, помісну православну церкву в Україні.

Анатолій Григорович багато встиг — викладацька діяльність в

Інституті журналістики КНУ імені Тараса Шевченка, перший заступник міністра освіти України, депутат Київської міської ради, незмінний ведучий радіопередачі “Якби ми вчилися так, як треба...”, голова Всеукраїнського науково-педагогічного товариства імені Григорія Вашенка, член Центрального правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Т. Шевченка, голова Київської організації Національної спілки письменників України, науковець, літературознавець, публіцист...

Світлим спогадом про викладацьку діяльність Анатолія Григоровича поділилася Галина Дацюк, українська радіожурналістка, голова жіночого центру “Спадщина”: “Я познайомилася з Анатолієм Григоровичем ще зовсім юною студенткою... У цій людині вражало все: зміст і тон лекцій, і звертання до студентів на “Ви”, і шляхетний, інтелігентний вигляд, і добрий, вимогливий погляд... Ми всі сприймали Анатолія Григоровича як Людину особливу, непересічну, талановитого науковця і гідну особистість...”

Євген Лупаков, український політик, військовик, громадський діяч, народний депутат України 2-го скликання, капітан 1-го рангу у відставці, наголосив на тому, що А. Погрібний був національним лідером, учителем, який від-

крив військовим України наукові праці Г. Вашенка, який висловлював думки українців сходу і заходу, у своїх радіопередачах випереджав час і працював на майбутнє України. “А. Погрібний завжди керувався принципом: якщо не я, то хто? Анатолій Григорович завжди був першим, ініціював, відстоював, не йшов на компроміс із власною совістю...”

С. Кіраль, доктор філологічних наук, професор, дослідник творчості Трохима Зінківського, розповів про наукові поради й настанови А. Погрібного.

Валентина Коротя-Ковальська, народна артистка України: “Анатолій Григорович щиро любив усе українське: мистецтво, пісню, Слово... Цей красивий, синьоокий і чубатий українець був справжнім сином свого народу... За яку б роботу брався — все гідно доводив до логічного кінця, був добрим і чуйним чоловіком для своєї дружини, авторитетним батьком для своїх синів — Валентина та Віталія... Він — неповторний, він — унікальний”.

Цікавим моментом на вечорі став літ кризь вічність Анатолія Погрібного, присвячений славетній даті — ювілейному випуску газети “Українське слово”, звернення до Михайла Сидоржевського, який виконував обов’язки головного редактора газети.

По-домашньому, тепло і затишно було на вечорі, спливали спогади, оживали актуальні слова А. Погрібного: “Хочеться, одначе, вірити, що все більша і більша кількість українців проймається розумінням того, що саме сьогодні надійшов той історичний час, коли ми мусимо, нарешті, кристалізувати й утвердити себе як націю, освоїти вельми необхідну в цьому світі науку самошановності та національної непоступливості, взятися за викорінення яничарства та манкурства, хохляцтва і малоросійства у своєму середовищі”.

Валентин Стеренок — степовий жайвір музичної Херсонщини

він отримує диплом за свою пісню “Северные лани”, яку виконав у супроводі естрадно-симфонічного оркестру під орудою народного артиста СРСР Юрія Силантьєва.

1973 року брав активну участь у програмі “Зірки України”. Його гра на баяні захоплювала мільйони людей. Концерти за участю Валентина Стеренка транслювали по центральному, республіканському та обласному телебаченню.

У 1974—1979 роках працював директором Дитячої музичної школи міста Ленськ Якутської АРСР (Російська Федерація), у 1984—1987 роках — заступник голови правління Херсонського обласного відділення Музичного товариства УРСР. З 1988 до 1994 року Валентин Павлович Сте-

ренко — перший директор Дитячої музичної школи с. Стара Збур’ївка.

Потім гастрольне життя захопило Валентина Павловича остаточно: виступи у Середній Азії та Кавказі, на Далекій Півночі та Далекому Сході. У двотисячні гастролі з солістами філармонії у Німеччині, Болгарії, Чехії, Польщі, Угорщині тощо.

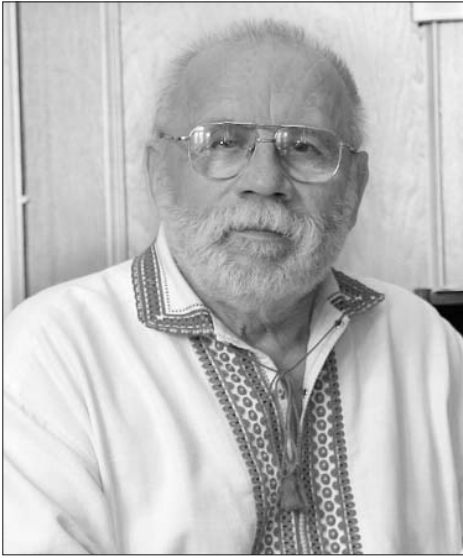
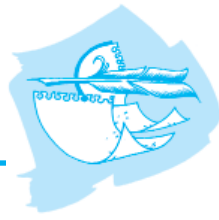
З 1992 року знаний композитор Валентин Стеренок увійшов до лав Товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка. Автор понад 200 пісень та понад сотні інструментальних творів активно пропагував український мелос, наголошував на важливості розвитку української народно-пісенної творчості.

У колі музикантів України та близького зарубіжжя він знаний як автор численних інструментальних творів для оркестру народних інструментів, а також як автор пісенних збірок “Чиста криниця” (2003 р.) та “Моя пісня до тебе летить” (2000 р.), які вийшли друком у Херсонській філії Видавничого Центру “Просвіта”. Щаслива доля у пісень Валентина Стеренка, які і до сьогодні займають чільне місце в репертуарі народної артистки України Наталії Лелеко, народного артиста України Харіса Ширінського, заслуженого артиста України Віктора Гурби, солістів Херсонської обласної філармонії Михайла Дяд-

ченка, Зінаїди Колісниченко та багатьох інших.

Першим і найсуворішим критиком творів Валентина Павловича впродовж 50 років була його вірна і любляча дружина Нонна Кирилівна (в минулому — актриса балету). Старша донька Люба має вищу освіту в галузі культури, а її чоловік — знаний режисер Олександр Сердюк — неодноразово виступав співавтором ліричних пісень Валентина Павловича. Молодша донька Ольга закінчила з відзнакою музичний факультет Миколаївського педагогічного інституту, а син Ольги Дмитро нині навчається у консерваторії міста Ессен (Німеччина). Дослідниця творчості майстра Таїсія Шерба стверджує, що “складається ціла династія залюблених у пісню і музику людей, які творчо продовжують батьківські традиції”.

Чимало творчих планів було у композитора, та 18 грудня 2018 року на 85-му році життя серце невтомного просвітянина, прекрасного педагога і музиканта, улюбленого композитора Херсонщини Валентина Павловича Стеренка перестало битися і він пішов у засвіти. Я вірю, що і вулиці у Херсоні та Білозерці, і Старозбур’ївська Дитяча музична школа та інші заклади культури смаглявої Таврії гордо носитимуть ім’я ушлявлено-го українського композитора Валентина Стеренка.

Роман ГОРАК,
м. Львів

Яко до нього молився кожного вечора, коли батько йшов на нічне чергування на залізницю. Благов його, щоб він охороняв його і повернув живим додому. Він дивився на мене з образочка, який мені подарувала вуйна Катерина Витошко перед тим, як її мали вивезти у Сибір за сина Івана, що пішов у повстанці. На тому образку ангел-хоронитель по стежці над прірвою переводив хлопчика і дівчинку, одягнутих у гарний одяг, якого в нас з молодшою сестричкою ніколи не було. Я запхав його у раму з образом Матері Божої, що висіла над моїм ліжком і серце якої було, як казала мама, простроменне багнетами людських гріхів і оповите вінцем з колючого терну, і від того часу він став моїм ангелом-хоронителем.

До батька час від часу, коли він був на нічному чергуванні, приходили “партизани” і казали перевести залізничні стрілки так, щоб направити потяг на потяг і зробити аварію, або пропонували підірвати його міною чи вибухівкою. То були кегебісти з одним чи двома мерзотниками з місцевих людей, які говорили місцевим діалектом. Вони навіть, казав тато, мали шапки з тризубом. На щастя, тато знав усіх, хто пішов у партизанку і діяв у цій місцевості, і ніколи не піддавався на провокацію.

Батька викликали до начальника станції і вимагали, щоб дав знати, коли до нього прийдуть повстанці. Казали, аби він подзвонив по телефону в якійсь пильній справі, а сам робив би все, аби затримати їх.

Річ у тім, що і міліція, яку в ті часи очолював Шай, про якого люди говорили, що він ніби хвалився, що не може прожити дня, аби когось не застрелили “с місних”, і кадебісти знали, що десь неподалік залізниці повстанці мають схрони. Не так давно, 12 липня 1945 року, підірвав себе гранатою батьків двоюрідний брат Володимир Горак. Не мав наміру здаватися ворогу живим. Він народився 1 жовтня 1925 року. Навіть не мав ще двадцяти років... Тільки закінчив у війну гімназію.

За його смерть жорстоко заплатились істребки, які гасували в нашому районі переважно рекрутувались з села Дроздовичі. Вони на чолі з колишнім сільським злодієм Євстахієм Ходаком не тільки вистежували і воювали з повстанцями, але й грабували церкви, обкрадали крамниці та людей, списуючи все на повстанців, хоч люди знали, що ті такого собі зробити не дозволять. Істребки-бандити з Дроздовичів сьомого червня 1946 року були знищені повстанцями. Їх поховали на цвинтарі в Дроздовичів, але люди не хотіли, щоб освячена земля тримала їх, і нищила їхні могили.

Знала міліція й імена тих, що в підпіллі, тільки не могла їх ввіймати і постійно відчувала їхні удари на собі. Чогось міліція гадала, що вони обов'язково прийдуть на допомогу моему батькові, коли той буде у скрутному становищі.

На чергуванні крім батька було ще троє стрілочників, але до них не приходили “повстанці”. Одного разу, коли кадебісти прийшли до батька з черговою про-

вокацією, то вони напали на них, до чого провокатори не були готові, бо прийшли без підкріплення. Батько мав з повстанцями домовленість, що дасть їм знати, і вони насправді мали схрони неподалік, і за тими схронами шукали істребки та міліція. Опісля батько пояснював на слідстві, що то, напевно, напали “наші”, тобто радянські солдати, бо до нього прийшли повстанці, хоч насправді все було навпаки...

Тато розумів мету провокацій: кадебісти хотіли заманити повстанців і розправитись з ними...

Як вдалось батькові в тих умовах вижити, я не знаю. Знаю тільки, що коли батько йшов на нічне чергування, ми — всі домашні з мамою, — ставали навколійки і молились, щоб він щасливо повернувся додому. Бог вислухав дитячі молитви. Мій ангел-хоронитель зберіг мого батька.

Не міг батько покинути роботу. Єдиною, напевно, користю від того, що батько працював стрілочником, було те, що ми, як сім'я залізничника, мали право купувати зі станції вугілля “по накладній”. Інші мешканці нашого передмістя і міста, крім військових та “освободителів”, такого права не мали. Державі до них було байдуже. Тоді було порізано чимало дерев і знищено багато меблів — задля тепла і палива нищили все, що горіло.

Батькові говорили, що вугіллям, одержаним “по такому благу”, можна було ко-

налось о восьмій вечора і закінчувалось о восьмій ранку. Не знаю, звідки тато мав стільки сили, аби після нічного чергування братись за якусь важку чоловічу роботу, якої завжди вдому не бракувало. Особливо важким для нього було літо. Для корови потрібно було заготовити на зиму сіно. Косили батько за десятку копицю в колгоспі: дев'ять копиць колгоспу, а одну собі. Крім косіння, потрібно було ще й напрацюватись біля цього сіна. Спочатку розбити покоси, а потім перегортати його по декілька разів, щоб добре просохло. Не дай Бог, щоб набігла хмаринка і заповідалось на дощ, а на долині лежало майже сухе сіно. Кидалась усіляка робота і рятувалось сіно. Це було святе. Навіть чужі люди, які не мали нічого до цього сіна, але бачили, що буде дощ, також кидали все і йшли скидати його у копиці. Потім знову копиці розкидалися і сіно досушувалось. Цієї роботи вже тато не робив. Робили ми, діти, та мати... Хтось пригадав, що коли косилось у пана, так це було за третю копицю. “Так це за пана, — казав Стефан Попків, наш сусід, — а то за дзядя”, тобто діда.

Косив тато на сіно за десятку копицю на своїй власній долині, яку від нього забрав колгосп. На тій долині косили його дід, батько, але ця долина була їхня, і вони косили для себе. Батько косив не для себе... Це йому боліло.

Я завжди чекав, коли настане та хвиля

а за полишення службового місця на залізничному транспорті смертною карою... Він просидів до ранку і прийшов додому.

Мама попросила сусіда Стефана Попкового, який мав коня, відвезти батька до лікарні в Городку, бо йти батько вже не мав сил. Звідти тата відразу відправили у залізничну лікарню у Львів. Ніхто й не думав вести слідства. Напад на батька бачили люди, але всі розуміли ситуацію і мовчали... І не прийшли на допомогу. Батька звинуватили в необережному поведженні з вогнем і навіть погрозували звільнити з роботи.

Я дізнався про цю пригоду вже геть пізніше, коли серед живих не було ні того чергового по станції, ні тої банди, яка прийшла нас визволяти. На їхньому місці вже були інші.

До батька їздили шонеділі мама. Раз батько попросили її привести мене та сестру. З собою мама взяли для батька молока від нашої корови та купили буханець білого хліба на базарі. Батько нами дуже тішився, коли ми приїхали. Мама попросила, щоб він поїв те, що йому привезла. Він почав їсти білий хліб... Не знаю, як ми з сестрою дивились на той хліб, але він перестав їсти його і дав нам. Мій Боже, ми були жадні їсти білий хліб! Моя сестра, коли бавилась з сусідськими дівчатами, то хвалилась, що їла білий хліб у Львові. Хвалилась, як та сирітка на Великдень з шевченкового вірша, що в попа обідала. Батькові робили пересадку шкіри, опік був серйозний...

Батько лежав у лікарні довго, і мати бідкалась, що буде, коли прийде весна і буде багато роботи на полі та біля хати. Я щодня зранку та ввечір молився до свого ангела-охоронця. Аби скоріше прийшов тато, і він таки прийшов якраз перед початком польових робіт. Він довго відчував опік. Особливо боліла рука, на якій йому зробили пересадку шкіри. Він ховав перед людськими очима той опік і відтоді навіть у спеку ходив у сорочці з довгим рукавом.

На Стрітення, 15 лютого 1949 року, на обійсті Йосифа Мазура, який мешкав неподалік семафора, де сталася така пригода з батьком, пролунали вибухи гранат. Підірвали себе ті, за ким так довго нищили кадебісти, міліція та істребки. Це були три молоді хлопці, вони доводились родиною першого чоловіка моєї матері. Наймолодшим був Антін Цап, який народився 23 квітня 1928 року. Іван Витошко був найстаршим, він народився 21 квітня 1921 року. Третім був красень Володимир Табака, який народився 23 квітня 1923 року. Це за ними вели полювання...

Їхні тіла привезли під ратушу і зганяли людей дивитись на загиблих. Рідню полеглих вивезли в Сибір, звідки вже мало хто й повернувся.

Ми всі у нашому передмісті чекали вивезення у Сибір чи на Північ.

Пригадую плач на пероні станції, коли в товарні вагони зганяли людей. Я досі пам'ятаю, як потяг рушив, і вони кричали до рідних...

У вересні 1949 року мене мати відправили у перший клас смирничної школи на Скитнику. Вже як грамотний чоловік, захотів навчити грамоти свого товариша Владзю, який ще не ходив до школи. Найперше вирішив навчити його рахувати до десяти та робити не вельми складні арифметичні дії. Я його довго муштрував, і хоч би куди ми йшли разом, то рахували стовпи, дерева, будинки, словом, усе, що можна було. Тяжко чогось Владзеві йшла та наука, але разом ми осилили її та перейшли до складнішого матеріалу: рахувати до двадцяти і більше. Не було на чому вчитись, бо такої кількості предметів я не знаходив. Не було стільки ні корів, ні курей. Та й їх не можна було рахувати, бо сестра Владзю Геня казала, що якщо щось живе рахувати, то воно здохне, вмре або пропаде. Тому залишались лише неживі предмети, які не зможуть вмерти та пропасти. Мені прийшла думка, що можна рахувати вагони потяга, які безперестанку гриміли на залізниці.

Долі буде.

Ангел-хоронитель

ристуватися тільки нам і нікому більше, бо коли ми будемо давати його комусь іншому, то того “благу” будемо позбавлені. Мати, умліваючи від страху, в плахті на плечах, попід берег, щоб ніхто не бачив, носила вугілля до сестри Софії, що мешкала на Черлянськьім передмісті побіч церкви Івана, а також до брата Івана на Підгай, що мешкав біля колишнього будинку суду, на який 1932 року зробили напад члени бойової групи ОУН. Тоді двоє з них — Володимир Старик та Юрій Березинський, рідний брат дружини Юрія Шухевича, керівника руху опору, були вбиті на місці, а ввійманих Дмитра Данилишина та Василя Біласа польовий суд засудив до смертної кари через повшення.

Та Бог так давав, що наші запаси вугілля у комірчині ніколи не зменшувались. Добрі люди були всюди, і вони розуміли наше становище. Щоразу, коли ешелон з вугіллям проїздив повз залізничний пост батька, якась невидима рука скидала брилу вугілля...

А люди, ризикуючи життям, вимушені були добувати самі собі вугілля, яке везли потягами зі Шльонська до Львова через Мостиська, Судову Вишню та нашу станцію Городок. Його охороняли автоматники. За селом Братковичі навантажений ешелон мусив сповільнити хід, бо дорога підіймалась вгору. В цьому місці, у валах між кушами, засідали відчайдушні хлопці, які непомітно для охоронців чіплялись до потяга, і коли той проїздив нашу станцію, скидали брили вугілля. Часом їм вдалось відкрити пульман, і вугілля само висипалось на землю. Ризик був великий. Потяг зупинявся. Охоронці з автоматами гнали за хлопцями, й люди, які чекали цього моменту, швидко розбирали вугілля. Потяг стояти довго не міг. Охоронці ні з чим повертались назад, вугілля й сліду не було, й ешелон їхав далі. Люди вміло ховали вугілля, бо знали, що вже завтра прийдуть його шукати. Хлопців, окрім того, всіляко охороняли і рятували у біді. Ніхто не смів називати їх злодіями. Вони були рятівниками. Мій товариш Михайло Смілка з другого Заставського, з яким ми ходили до школи, намагався вкрати таким чином, як хлопці, вугілля, щоб загірті хвору матір, потрапив під колеса вагона і втратив руку та ногу.

Разом з батьком працювали ще три стрілочники. Працювали позмінно по дванадцять годин. Вечірнє чергування почи-

і батько прийде косити. Який він був гарний при цій роботі! Як вправно косила його коса, як він по-господарськи ставився до кожної травинки на долині, аби не пропала. Як він, втомлений, пив воду з джерела на колишньому нашому полі! Я сидів і мріяв, що коли виросту нарешті, то коситиму, як він, на тій долині, де косили мої предки. Не дочекався. Долину зорали, але перед тим провели меліорацію.

Щовечора при нічному чергуванні він ніс на коромислах метрів за двісті важкі нафтові лампи до семафора, ставив на вінди (піднімальний механізм) і піднімав їх нагору...

Одного разу зранку батько ледве прийшов додому, був весь обпечений. Його лихоманило. Сказав мамі, що був сильний вітер і лампа впала на нього, облила нафтою і сильно обпекла... Особливо руки. Так розповідав батько матері.

Батько говорив матері неправду. Було все інакше. Кадебісти не могли батькові пробачити те, що дістали доброго прочухана, мали навіть важкопоранених після того випадку, коли прийшли до батька у вигляді повстанців з черговою провокацією і на них напали справжні повстанці.

Був тоді теплий осінній вечір. Якраз та пора, коли потрібно нести засвічені лампи до семафора. Коли батько ставив їх на вінди, до нього підскочило четверо чоловіків і почали видирати їх у нього. Вони й облили батька нафтою, нафта загорілась і сильно обпекла його.

Потім батько розповідав, що ніби якась сила спихнула негідників зі шкарпи, і він побачив, що на них також горить одяг...Тільки я знав, що це зробив мій ангел-охоронець.

Про все це матері під великим секретом розповідали ті, що бачили, що тоді робило біля семафора, але допомогти не могли. За валами з боку старої цегольної сиділо замасковане військо і чекало...

Батько повернувся до будки, зателефонували черговому по станції, пояснили ситуацію та просили допомоги. Йому відповіли, щоб негайно запалив інші лампи і відніс, бо ті лампи мають бути на семафорах, а якщо не будуть, то батька чекає тюрма. Батько, обпечений, з сильним болем у руках, виконав розпорядження. Відніс лампи. Ніхто й не думав батькові надати якусь допомогу.

У ті часи довгостроковою тюрмою карали за запізнення на роботу на п'ять хвилин,

Гнат Хоткевич та його родина

Там, де не колеться трава / Галина Хоткевич. — Львів: Апріорі, 2017. — 224 с.

Володимир СЕМІСТЯГА,
голова Луганського ОО ВУТ
“Просвіта” імені Тараса Шевченка

Сповідь Галини Хоткевич, знаменитої писанкарки і наймолодшої доньки про батька та його нащадків — дивовижна сага та своєрідний лист із минулої епохи. Водночас це безцінне джерело для всіх дослідників нашого героїко-трагічного поступу. Видрукувана накладом лише в одну тисячу примірників, вона не тільки архіває повчальну долю українського громадського діяча, літературного класика, натхненника й активного учасника національного культурно-просвітницького руху першої третини ХХ ст., особистості неймовірного таланту в різних царинах високого духовно-мистецького життя Г. М. Хоткевича та його родини, а й викликає неабиякий подив і захоплення.

Викладене вчергове спонукає замислитись над злободенною темою **національної пам’яті**. Загальновідомо, що жертва сталінсько-більшовицького тоталітаризму Гнат Мартинович Хоткевич — організатор хорів, театрів, інструментальних колективів, автор 300 літературних і 600 музичних творів, у його честь проводять пам’ятні заходи, на Харківщині плідно функціонує меморіальний музей-садиба, а ім’я навечно вкарбоване в топонімії різних регіонів країни. Та чи все нам відомо про нього і його сподвижників-побратимів? Що ми знаємо, наприклад, про здобутки Г. Хоткевича та його родини на просвітанській ниві України? Чи не на часі нарешті на державному рівні започаткувати фундаментальний документальний цикл досліджень — громадсько-політичні портрети творців новітньої вільної незалежної Соборної України на тлі подій минулого буремного століття? Ми занадто багато говоримо про культ пам’яті видатних українців, зокрема й таких, як Г. М. Хоткевич. Але чому все так і залишається на рівні побажань?

Упорядник та відповідальний редактор книги Віра Манько на поставлені “чому?” відповідає: “Ми ще не дійшли уповні до усвідомлення внеску Хоткевича — прозаїка, драматурга, критика і літературознавця, мистецтвознавця, композитора, скрипаля і віртуозного бандуриста, диригента, історика, педагога, етнографа, видавця, театрального та громадського діяча, — в український мистецький поступ, не цілком

оцінили новаторство і широту засягу його проєктів...”

Г. М. Хоткевич (літературний псевдонім Гнат Галайда) народився 31 грудня 1877 р. (12 січня 1878 р.) в сім’ї харківського міщанина Мартина Пилиповича. Дитинство Гната минуло в Деркачах під Харковом. Щоб дати сину гарну освіту, незможні батьки приписали йому один рік у метриці. Закінчивши ремісниче училище з відзнакою, продовжив навчання на механічному відділенні Харківського технологічного інституту. Тут і сформувався як завзятий українофіл, активний учасник культурно-освітніх заходів у місті та селі.

Зокрема, в музичному мистецтві Г. Хоткевича визнано одним із найяскравіших українських музикантів і теоретиків народної музики. Вдосконалюючи бандуру, він власноруч виготовляв унікальні народні інструменти. Запровадив власну манеру та методикку для них. Усі чесноти дозволили включитися в концертну діяльність. Виключений за “українство” з інституту, приєднався до хору Миколи Лисенка, де став знаним віртуозом співу і гри на бандурі. Викладена ним доповідь про музику і кобзарські традиції на XII Археологічній конференції у Харкові (1902 р.) викликала неабияке захоплення науковців і громадськості. А організований концерт ансамблю бандуристів став їхнім першим офіційним виступом в історії. Г. Хоткевич ініціював ідею збереження мистецтва кобзарів за допомогою запису їхньої музики на недавно винайдений фонограф. Терміни “кобзарство” і “кобзарське мистецтво” також уперше в обіг увів він.

Мріючи видавати невеличкі за обсягом та дешеві книжечки для просвітництва українських селян і робітників, які будили б їхню національну свідомість, Хоткевич невдовзі на громадських засадах очолив просвітницьке видавництво “*Вс. І. Гуртом*”. Серед видань були збірки з творами Т. Шевченка й І. Франка. З-посеред тих, хто реально підтримав Гната Мартиновича, — М. Коцюбинський.

Переслідуваний царатом, пе-

реїхав до Галичини. Там заснував Гуцульський театр, для якого написав п’єси “Довбуш”, “Гуцульський рік”, “Непросте” та ін. На цей час був досвідченим театральним діячем. Бо ще 1895 р. в Деркачах створив перший на Слобожанщині сільський театр. Майже водночас заснував у Харкові студентський театральний гурток, який став основою першого в Україні знаменитого робітничого театру. Упродовж трьох років театральна трупа 150 акторів-аматорів поставила понад 50 вистав українських класиків. Як правило, на вистави збиралося понад 800 глядачів. А в репертуарі театру було постійно 16 вистав українських класиків, чого не мали й професійні театри. Все це засвідчує колачальний внесок Г. М. Хоткевича в розвиток української культури.

Повернувшись з Галичини на Велику Україну, Хоткевич у Києві долучився до літературно-мистецького життя, виступав з лекціями, влаштував серію концертів “Вечір бандури”, редагував літературний журнал “Вісник культури і життя”. На початку I Світової війни був засланий на Воронежчину. Посипались доноси. Військова контррозвідка розшуквала його на Київщині та Полтавщині, заплідозривши в шпигунській діяльності на користь Німеччини та Австро-Угорщини. Лише 20 червня 1917 р. повернувся до Харкова. І відразу ж поринув у громадське життя. Був обраний до “Українського організаційного комітету”, в якому очолив культурно-просвітницьку роботу. Боронячи українську мову, історію, культуру, активно виступав з лекціями, засадничими доповідями, дописував до періодичної преси, гостро критикував “російський інтернаціоналізм”. Фактично не було на Слобожанщині жодного повіту, де б він не побував, гуртуючи громадськість довкола створених “Просвіт”.

Г. Хоткевич створив Харківський національний хор, влаштував пропам’ятні вечори, присвячені Т. Шевченку, І. Франку, М. Лисенку. Створена ним капела бандуристів у складі полтавських та київських митців невдовзі стала

високопрофесійною і багато концертувала в Україні й за кордоном.

Згортання проголошеної українізації, штучний голодомор 30-х років, влаштований Кремлем, знищення українського кобзарства, постійне цькування з боку НКВС гнітюче вплинуло на психологічний стан Гната Мартиновича. А невдовзі був і арешт.

23 лютого 1938 р. на заарештованого Г. М. Хоткевича харківські енкаведисти завели кримінальну справу за ст. 54 прим. 6, 10, 11 КК УРСР. За сфабрикованими матеріалами про участь у контрреволюційній організації і шпигунстві на користь Німеччини позасудовий орган — особлива трійка УНКВС по Харківській області — “засудила” його до розстрілу, який здійснили 8 жов-

Галина Хоткевич поряд з портретом Гната Хоткевича

тня у підвалі місцевого управління.

Навісивши тавро “родина ворога народу”, в сімейному гнізді у Високому “народна влада” милостиво залишила Хоткевичам кімнатку з кухонькою. Але за “послугу” вдесятеро збільшила податки, “відірвала” присадибний сад, примусила повернути авторські літературні грошові аванси та надумані заборгованості Хоткевича. Листи, адресовані високопосадовцям Корнійчуку, Хрушову, Берію, Вишинському та іншим залишалися без відповіді. Ризикуючи, родину, позбавлену засобів існування, таємничо підтримали Білецькі, Будкевичі, Алешнікови й особливо знаний вірменський актор Ваграм Папазян. У таких неймовірно скрутних умовах Платоніда Володимирівна не тільки зберегла архів чоловіка, а й добила офіційного захисту й упорядкування документів від створених комітету з охорони пам’яток культури та СП СРСР.

З початком німецько-радянської війни, з метою підняття морального духу відступаючих армійських частин, більшовицькі пропагандисти завзято використовували мистецький спадок Г. Хоткевича. Нерідко після патріотичних закликів по радіо під дзвін бандури звучали в його виконанні козацькі думи, записані ще 1934 р. на Одеській студії.

Під час німецької окупації в

Харкові відродилася “Просвіта”. Її активним членом була і П. В. Хоткевич. Але вир війни розкидав родину Хоткевичів.

П. В. Хоткевич у Празі доглядала хворого приятеля свого чоловіка — відомого історика Дм. Антоновича. Після його смерті в 1946 р. отримала чеське громадянство і призначення на роботу в профшколі м. Ічин. 19 квітня смершівці заарештували і заслали її до сталінських таборів. Тільки 1956 р. повернулася до Харкова. За рік туди ж повернувся і син Богдан, який теж поневірявся в мережі ГУТАБу.

Колишній харків’янин, ректор Львівського університету Є. Лазаренко допоміг Платоніді Володимирівні перебраться у край, який колись так причарував Гната Хоткевича, де завжди вважали, що “він наш, з гуцулів”. Мешкаючи в Криворівні, вона не тільки виживала, а й доклала чималих зусиль до облаштування села та створення в ньому повноцінного музею в колишньому помешканні І. Я. Франка. Довгий час очолювала його. Упокоїлась 1976 р. в Івано-Франківську. Але в Галичині жива її слава. Про неї згадують з теплом і любов’ю. Бо “була вона людям і за попа, і за віта, і за знахарку, і за порадицю”.

Донечка Гната і Платоніди Хоткевичів Галина знайшла прихисток у Франції, яка стала її другою батьківщиною. Вперше відвідала Україну 1989 р. Зрозуміло, що лиховісний час не дав їй можливості зустрітись з найріднішими: братом Богданом, матусею, зведеним братом Володимиром — видатним фізиком низьких температур, членом-кореспондентом АН УРСР, ректором Харківського університету. Це в його сім’ї після заслання деякий час мешкала його друга мати Платоніда Хоткевич.

Два десятиліття разів приїздила в Україну з далекого Гренобля Галина. Зробила неймовірно багато для вшанування свого родоводу. Вона вписала його належним чином у культурно-мистецький простір України. Рід Хоткевичів з їхнім культурно-мистецьким надбанням по праву належить історії нашої країни, а отже, й усім нам, про що засвідчує й лист до матері. Написаний через чверть століття після відходу у вічність Платоніди Володимирівни, він не лише проїнятий тугою за нею. Це духовний заповіт Галини Гнатівни Хоткевич. У ньому засвідчено не тільки шанування і любов до батьків, а й до отчого краю, України.

2010 р. Галини Хоткевич не стало. Не стало особистості, яка зберегла в собі Україну, жила Україною та для України. Посил її батька не канув у лету. Важко не погодитись з думкою про те, що “той шляхетний чин, який він зробив, можна по-сучасному назвати подиву гідним культурним волонтерством — подвижницьким життям-діяльністю задля розбудови в умовах антиукраїнської політики російсько-більшовицької імперії українського культурного простору”.

Платоніда Хоткевич з Галиною

Академік Ігор Юхновський: «Я справді весь час вчуся!»

В Актівій залі Львівського національного університету імені Івана Франка відбулася Урочиста академія на відзначення 40-річчя заснування Львівської обласної Малої академії наук України (МАН). З головною доповіддю виступила директор МАН Іванна Бородчук. Опісля слово взяв перший Президент МАН академік Ігор Юхновський, розмову з яким і пропонуємо вашій увазі.

Без допомоги народу влада не може існувати. І без співчуття, пошани з боку народу — також.

— *“Талановиті люди — ті, які працюють над чимось і не втомлюються” — сказали Ви. У якому віці Ви відчували, що вже не втомлюється, тобто стали талановитою людиною?*

— Дуже рано. Може, ще за часів “перших совітів”, десь так у тридцять дев’ятому, коли навчання почалося українською мовою. А особливо — за німецьких часів, німці на Волині були жорстокими: діти не могли вчитися. І я займався самоосвітою. Книжки були в хаті, батько приносив. Я вивчив англійську мову під час німецької окупації, хоча німецьку знав дуже добре.

— *“Ви повинні дякувати Богові, що Вам подобається робота, що Ви стали багатими духом людьми, що ви — гідні люди”, — ці слова молоді прийняла дуже близько до серця. Чи діти, які вчаться в МАН або вже й закінчили її, можуть вважати себе гідними людьми?*

— Я впевнений, що незабаром у світі ходитимуть нові гроші, які будуть оцінюватися створеним вами продуктом. З цієї точки зору МАН є зародком тих, майбутніх, дітей. Багатство народу складається з кількості грошей і з цінності знань, багатство людини — здатності щось зробити.

І добрий майстер, і вчений — багачі. Майстер маніпулює руками, добрий вчений — головою, розумом. Це дає змогу відчувати себе гідним. А відчуття гідності — це наслідок відчуття самодостатності.

— *“Ці діти не допускали дурних до себе”. Ви впевнені в цьому?*

— Так, я це бачив, зокрема під час дитячих вакансій. Вижджали в Карпати, в табори, в будинки відпочинку, де пропонували місця членам МАН. Там діти мали не лише погуляти й посперечатися між собою. Вони уважно слухали своїх товаришів, які знали те, про що говорять. Всі вони думали

і розуміли. Але іноді зустрічалися галайки, які кричали. А коли їх почали слухати, впевнилися, що вони не знали, про що говорять. З ними нещівало було говорити. І малограмотні діти автоматично відсіювалися.

— *Керувати країною — це й політична справа. Свого часу Василь Стус писав: “Ще — зневажаю політиків!” То як маємо ставитися до тих, хто при політиці?*

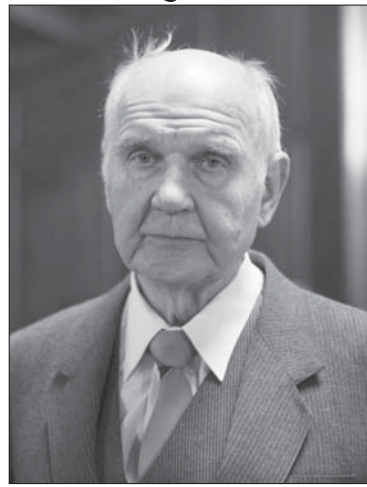
— Саме по собі питання — стратегічне. Її (політику) можна самому створювати і змушувати інших її робити. А можна її розуміти, і за цією стратегією працювати. Усе це разом — політика. Політика — є план певної дії, яка має оприлюднюватися і за виконанням якої треба спостерігати. Багато хто думає, що політика — говорить лозунгами, часто кричати, не думаючи про те, що саме ти кричиш. Такі політики, безумовно, дурні. Все залежить від бази, на якій та політика будується.

— *“Мрію, щоб влада зрозуміла вагу науки...”*

— *Олег Михайлович Синютка, голова Львівської облдержадміністрації, побажав: “Щоби ви в армії побачили символ сили в собі”. Армія українська нині вже стала справжньою армією, чи не так?*

— Армія створена для того, щоб відстоювати силою державу, певні принципи державності. Армія сильна тоді, коли перемагає супротивника. А боротьба — це наступ і оборона, трапляється, звичайно, і відступ. Ми зараз воюємо супроти сильного противника, і завдання армії сьогодні — оборона. А оборона — дуже тонка справа. Бути в обороні — бути терплячим і не допустити наступу супротивника. Дуже тяжко бути довго в обороні з таким супротивником, як Росія. Наша армія нині виконує це завдання.

— *Міський голова Львова Андрій Садовий сказав молоді так: “Не слухайте нікого. Не слухай-*

те старих. Робіть те, що ви хочете. Слухайте себе. Бог дав вам мудрість. Ми сьогодні живемо в світі постправди”. Пане Ігоре, таке враження, що пан Андрій — також Ваш вихованець? Чи він однаково з Вами мислить?

— Ні. Розумна людина — та, яка вмів слухати.

— *Голова Західного наукового центру НАН України і МОН України академік НАН України Зіновій Назарчук сказав: “Я радий, що є тісна співпраця між НАН і МАН! Це прекрасно, чи не так?”*

— Звичайно. Якщо підтримуються контакти, — це дуже добре.

— *“Мені — 90 років. Але я хочу вчитися”, — сказали Ви. Розшифруйте, будь ласка, думку.*

— Я вчуся безперервно. Я роблю певну нову наукову роботу — це буде певний крок вперед у тому, чим я займаюся. Але я помиляюся, багато чого не знаю. І про це я хочу читати в книжках чи текстах.

— *“МАН — це величезне сховище дорожніх знань нації. І тому МАН має існувати вічно”. Ви впевнені, що Вас почувуть наступні покоління молоді?*

— Колись, дуже давно, я вивів два принципи: вдосконалення та знищення. Принцип вдосконалення полягає в тому, що від Сонця на Землю йде постійно

потік енергії. Земля частину її засвоює, а частину — випромінює в космос. За тепловим еквівалентом ці енергії однакові, але мають різну якість. Якість енергії, що від Сонця на Землю, — набагато вища... Якість енергії визначає кількість інформації, яка в ній закладена. Інформація, яку Земля використовує, збільшує нашу досконалість. Чим більше енергії від Сонця ми засвоюємо, тим ми сильніші.

— *Що вважаєте найважливішим у своїй діяльності: наукові дослідження чи внесок у національне відродження і побудову незалежної держави?*

— Усе взаємно пов’язане. Зокрема, маю три головні задачі. Перша: задача з фізики — про фазові переходи. Друга: ми тут зібралися разом — юристи та інші спеціалісти, щоб завершити побудову нової Конституції України. Над тим працюю. Третя: питання сміття у Львові. Знайти спосіб найбільш раціонального вирішення цієї проблеми. Я б хотів, щоб Львів став найчистішим містом України.

— *Котра нагорода, яких у Вас чимало, для Вас найвагоміша: звання Героя України чи “За заслуги” I ступеня, чи...?*

— Маю різні. За радянських часів — орден Трудового Червоного Прапора. А найвищою нагородою є Герой України. Я маю і медаль за навчання. Я маю Золотий Хрест дивізії СС “Галичина”. Я був головою Всеукраїнського об’єднання ветеранів, і до цих ветеранів ми зараховували і ветерани дивізії СС “Галичина”. Я тоді вів консолідовано всіх, хто взяв участь у Другій світовій війні, — незалежно від того, на якому боці він воював.

— *Чи легко було фізикові-теоретикові входити в громадсько-політичну діяльність, зокрема понад 20 років працювати над побудовою держави?*

— Просто. Коли мене вибрали депутатом ВР, я дуже хотів бути народним депутатом України. Я готував, цілий місяць писав програму депутата, намагався вивчити економіку України. За рекомендацією Івана Драча мене обрали головою опоблоку. Івашко, перший секретар ЦК КПУ, тоді — голова Верховної Ради, дуже багато зробив для становлення України, допомагав, щоб виникли “Пласт”, УГКЦ. Я був досвідченим чоловіком у житті, був директором Інституту фізики, був на війні.

1989 року я мав велику наукову інституцію. Але вважав, що найважливіше — створення Української держави. І питання створення Української держави для мене було і є найважливішим.

— *Про що мрієте?*

— Щоб мій онук добре вчився... А взагалі мрію, щоб Україну визнали у світі. Не про формальне визнання йдеться, а про духовне. І мрію про те, щоб влада нова, яка буде в Україні, зрозуміла, що з ідеологічного, виробничого і політичного боку найважливішою для України є наука, що наука — найвища цінність для України, я мрію, аби рівень науки в Україні був такий високий, щоб перед її авторитетом схилились інші народи світу.

Спілкувався
Богдан ЗАЛІЗНЯК,
керівник прес-центру наукової журналістики ЗНЦ НАН України і МОН України,
м. Львів

Тематичне різноманіття і жанрове розмаїття

Ці риси таланту Марини Соценко особливо яскраво розкриває ювілейна ретроспективна виставка, що відкривається 7 лютого в муніципальній Галереї мистецтв Деснянського району м. Києва. Цього разу в експозиції вона представила 87 творів, створених протягом тридцятирічної творчої діяльності — від ранніх до останніх.

Зокрема художниця представляє свою дипломну картину “Весільний коровай” 1989 р.; дипломну роботу аспірантури Академії мистецтв — триптих “Світе ясний, світе тихий”; “Гусячий рай”. Марина багато років працює над серією полотен на тему українських народних пісень, Різдвяним циклом, пейзажами Києва, портретами, натюрмортом. Натхненним джерелом для написання багатьох робіт для Соценко є мальовниче село Потік на Київщині, де вона має творчу майстерню в успадкованій бабусиній хаті. Прекрасні картини з народного життя створено саме там.

Експозицію нинішньої виставки поповнюють і нові твори 2017—2018 років: “Пам’яті Бойчука” та “Молімся за Україну”, присвячені Леопольду Яценку і його славетному народному хору. Сюди ж увійшла частина робіт з інших її персональних попередніх тематичних виставок: “Борітеся — поборете”, “Обличчя Майдану”, “Воїни Світла”, “В своїй хаті — своя правда, і сила, і воля”, “Заради майбутнього України”, “До Дня Збройних Сил України”, “Ніхто крім нас” та ін.

Відома українська художниця, просвітянка, волонтерка Марина Соценко майже тридцять років плідно працює в галузі образотворчого мистецтва. В її творчому доробку — 45 персональних виставок, участь у більш ніж 50 міжнародних та всеукраїнських виставках. Вона двадцять років викладає в Національній академії образотворчих мистецтв і архітектури (старший викладач кафедри живопису). Світоглядні засади її творчості оригінальні й неповторні, глибоко занурені в національні традиції, патріотичні. Художниця поєднує високий професіоналізм з активною громадянською позицією.

На виставці представлено також історичні портрети героїв визвольних змагань за незалежність України початку ХХ століття.

Коли почалася нинішня російсько-українська війна, художниця, яка була активним учасником Революції гідності, ходила до поранених бійців у госпіталі, допомагала, а ще — малювала портрети поранених, добровольців, які пішли на фронт просто з Майдану. Вони розповідали про загиблих побратимів, а довідавшись, що перед ними художник, просили намалювати їх. Так виникла галерея образів героїв, які віддали життя заради майбутнього України. На цій виставці представлена, зокрема, картина “Вічна слава Героям”, присвячена полеглим бійцям добровольчого батальйону “Донбас”.

За просвітянським проектом у складі висококомпільної групи центру морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України художниця виїздила на передову лінію фронту. Там вона написала 65 пастельних портретів героїв, захисників України.

— Бійці, їхнє фронтове братерство, не просто вражають си-

лою духа, переконаннями, — розповідає Марина Соценко, — а й вчать мудрості, якої треба вчитися роками, а то й все життя.

Невелика частина фронтового творчого доробку портретного жанру Соценко також увійшла до експозиції. Вона представляє героїчну сторінку новітньої історії України, яка рясніє жертвами наших кращих синів і дочок, які героїчно борються за територіальну цілісність, свободу і незалежність рідної країни.

Мисткиня започаткувала ще один просвітянський проект — “Волонтери — дітям”, у рамках якого проводить серію виставок у школах Києва “Заради майбутнього України”. Їхня мета — патріотичне виховання дітей, навернення їх до історичного коріння, прищеплення любові до мови і культури України.

А нещодавно на Аскольдовій могилі у військової каплиці “Воздвиження Хреста Господнього” художниця створила монументальний розпис “Покрова Пресвятої Богородиці”, присвячений героям, полеглим за Україну. Вона виписала 55 портретів героїв визвольних змагань за не-

залежність України від часів Київської Русі, козаччини, УНР, УПА до новітньої російсько-української війни. Серед них портрети героїв Небесної сотні, добровольців, кіборгів, воїнів ЗСУ. Цей про-

ект є початком втілення ідеї створення національного Пантеону військової слави України. Робота над розписом триває.

Власн. інф.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото автора

Палітра Києва за 50 років

П’ятдесятирічний ювілей відзначає Київська організація Національної спілки художників України. З цієї нагоди у Центральному будинку художника відкрито виставку, де представлено понад 500 робіт українських митців.

Тут можна побачити роботи таких талановитих художників, як В. Барінова-Кулеба, В. Вештак, А. Варваров, М. Трох, В. Гурін, О. Джураєва, О. Животков, Б. Литовченко, І. Пилипенко, М. Гуйда, О. Пінчук, О. Стратійчук, А. Тартаковський, А. Цой, А. Чебикін, В. Шерешевський, А. Криволап, В. Чепелик, А. Куц... Поряд із сучасними творами представлено роботи минулих років із приватних збірок.

Київську організацію НСХУ створили 1969 року. Її членами були видатні художники, що зробили славу українському мистецтву: Тетяна Яблонська, Михайло Дерегус, Георгій Якутович, Сергій Шишко, Валентин Зноба, Микола Стороженько, Василь Бородай, Вадим Одайник та багато інших. Сьогодні організація нараховує близько 1500 членів, що працюють у різних галузях образотворчого мистецтва: живописі, графіці, скульптурі, декоративно-ужитковому мистецтві, плакаті й дизайні, художньому проектуванні і оформленні, театральному та кіномистецтві, критиці і мистецтвознавстві.

“За п’ятдесят років існування Київської організації НСХУ її очолювало 13 голів, всі вони — видатні діячі української культури. Нині серед членів організації 83 заслужених і 46 народних художників України, 13 заслужених працівників культури і 67 заслужених діячів мистецтв, 10 членів-кореспондентів і 12 дійсних членів Національної академії мистецтв України, 24 лауреати

Шевченківської премії. У складі організації — ректор Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну ім. Михайла Бойчука Оксана Полтавець-Гуйда, ректор Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури України Андрій Чебикін, головний художник Національної опери України Марія Левитська.

В організації працюють секції живопису, графічних мистецтв, скульптури, монументально-декоративна, декоративно-прикладного мистецтва, художників театру, кіно і телебачення, плакату та графічного дизайну, художнього проектування та оформлення, критиків та мистецтвознавців.

До цієї виставки ми готувалися кілька місяців, а зараз працю-

ємо над величезним каталогом, там будуть не лише сучасні художники, а й ті, які склали золоте ядро організації в минулі роки. Фінансову допомогу у здійсненні цього проекту надає Ігор Воронов, колекціонер, поціновувач мистецтва.

Усе це ми робимо не лише для себе, а для нашої столиці, нашої країни і наших дітей”, — наголосив голова Київської організації НСХУ Віктор Коновал.

“У Київської організації слава історія і велика перспектива. І попри скепсис певних політиків, які вважають, що спілки непотрібні, я переконаний — за ними майбутнє. Намагаюся робити все, аби вони розвивалися, щоб збільшувалося фінансування.

Знайдемо кошти для відзначення Дня художника, проекту “Мальовнича Україна”, грантування молодих художників, для стипендій видатним митцям. Шукатимемо різні форми співпраці. Ми не маємо права втратити цю спільноту, яка є окрасою не лише України, а й всього світу”, — сказав міністр культури України Євген Нищук.

“Сьогодні ми інтегруємося у західний світ, йдемо до Євросоюзу. Там теж є спілки, які відстоюють права митців. Завдяки їм, приміром, художники Парижа сплачують меншу оренду за свої майстерні, ніж митці Києва. Профспілка захищає права художників у США, яка домоглася, щоб податки для них знизили з 30 до 15 відсотків. Національ-

ній спілці художників є над чим працювати у соціальному плані. Вона є інституцією між художниками і державою”, — зазначив віце-президент Національної академії мистецтв України Микола Яковлев.

“Організація створювалася на моїх очах. У кінці 60-х років у Радянському Союзі було лише дві міські організації художників — у Москві та Ленінграді, а ми стали третьою. Тоді наші художники впливали на мистецький процес не лише в Україні, а й усьому колишньому СРСР. Часи змінюються. Сьогодні ми незалежна держава, творимо на нашій землі українське мистецтво. У нас свій шлях у політиці, економіці й культурі”, — впевнений народний художник України Василь Переваляський.

Чимало київських митців отримали відзнаки Міністерства культури України за особистий внесок у розвиток образотворчого мистецтва, багаторічну сумлінну працю та високий професіоналізм, інших відзначили однією з найвищих нагород НСХУ — премією ім. Тетяни Яблонської, також було відзначено нових лауреатів премії ім. Івана Нечуя-Левицького Українського фонду культури. А Київську організацію НСХУ нагородили Золотою медаллю Національної академії мистецтв України.

Святковий настрій допомогли створити ведуча дійства, за служена артистка України Анжеліка Рудницька та дівочий хор спеціалізованої музичної школи ім. Миколи Лисенка (художній керівник Юлія Пучко).

— Коли Ви навчалися в школі, то в Україні ще не було органних залів. Звідки у Вас любов до цього музичного інструмента?

— Багато років тому ми з мамою подорожували республіками Прибалтики. Відвідали Домський кафедральний собор у Ризі. Відтоді почалася моя мрія грати на органі. На той час я вже закінчила музичну школу і навчалася у Сімферопольському музичному училищі. Багато його випускників звичай продовжували здобувати музичну освіту в Одесі. Але завдяки професору Арсенію Котляревському у Київській консерваторії (нині Національна музична академія України ім. Петра Чайковського) відкрили факультет органу. І я приїхала до Києва, аби паралельно з фортепіано навчатися гри на цьому інструменті. Саме з ініціативи А. Котляревського, яку підтримав тодішній міністр культури України Сергій Безклубенко, у Києві відкрили органний зал, солісткою якого я є вже багато років. Потім органні зали почали відкривати і в інших містах України.

— Хто Ваші улюблені композитори?

— Йоганн Себастьян Бах, твори якого є в репертуарі кожного органіста, і Ріхард Вагнер, який близький мені емоційно. Серед творів Вагнера особливо подобається “Політ Валькірії”. Також залюбки виконую твори багатьох українських композиторів, а В’ячеслав Назаров спеціально пише твори для органного дуету — мене і моєї доньки. Я перший у світі виконавець більшості з його органних творів.

— Дочка стала Вашою послідовницею?

— Вона почала грати з шести років. Спочатку опанувала рояль, потім — клавесин, а після цього — орган. Нині Марія Кирилова займається педагогічною діяльністю в Італії. Там у неї сім’я — двоє дітей, чоловік — тенор в оперному театрі Генуї. Крім викладацької діяльності виступає з концертами в Німеччині, Швейцарії. Разом з нею ми виступали в Італії, Фінляндії. Дали кілька спільних концертів у Києві.

— Чи багато гастролів?

— Гастрольна діяльність сьогодні в Україні на нулі. Коли починала свою музичну кар’єру, то в нас був “Укрконцерт”, який займався цим. Тоді в багатьох містах вже встановили органи — Харкові, Білій Церкві, Вінниці, Одесі, Львові, Ужгороді, Хмельницькому, Кам’янці-Подільському та інших. І “Укрконцерт” займався тим, аби періодично влаштовувати наші концерти у цих містах. Також існував союзний план, якщо себе добре зарекомендував, то міг виступати і за межами України. Я встигла один раз дати великий концертний тур по колишньому СРСР. Виступала в Омську, Томську, Челябінську, Новосибірську, Барнаулі, республіках Прибалтики, Молдові, Грузії. Але з розпадом Радянського Союзу повністю розпалася і гастрольна діяльність. “Укрконцерт” зникли, а нічого нового не створили. Завдяки власним контактам вдається влаштовувати деякі закордонні концерти. Якщо мене запрошують, то пишу на роботі заяву за власний рахунок, їду за кордон, даю концерти і намагаюся швидше повернутися додому. Пишу на афішах “Ірина Калиновська. Україна”. Але крім мого імені до України ці концерти не мають жодного стосун-

Ірина КАЛИНОВСЬКА: «Держава має опікуватися класичною культурою»

Ірина Калиновська — народна артистка України. Випускниця Національної музичної академії України ім. Петра Чайковського по класах фортепіано (професор А. Янкевич) та органа (професор А. Котляревський). Працювала органісткою в Кам’янець-Подільському історичному музеї-заповіднику, Хмельницькій обласній філармонії, Київському театрі поезії. З 1983 року — солістка Національного будинку органної та камерної музики України. Артистка неабиякого виконавського темпераменту й високого професіоналізму, Ірина Калиновська вільно орієнтується у багатогранній стилістиці органної музики різних епох. Нерідко редагує й уперше виконує нові твори українських композиторів. Не обмежуючись сольними концертами, часто виступає в ансамблях з вокалістами та інструменталістами. Цьогоріч Ірина Калиновська відзначає свій ювілей. А сьогодні Ірина Миколаївна гість «СП».

ку. Я пропагую за кордоном нашу культуру, виконую своє завдання, а держава, на жаль, ні. Об’їздила з концертами всю Європу. Побувала у Фінляндії, Великобританії, Німеччині, Польщі, Словаччині, Франції, Італії, Швейцарії, країнах колишньої Югославії, США. Торік грала у Notre Dame de Paris (Собор Паризької Богоматері). Це мрія всіх органістів світу.

— Чи відрізняється якість українська публіка від закордонної?

— У нас прекрасна публіка. Люди відчувають музику душею. Якщо звучить щось справжнє, то завжди відгукуються. Зовсім інакше на Заході. Там взагалі не прийнято аплодувати між номерами, а лише наприкінці концерту. Запам’яталися поїздки до Великобританії. Якщо у маленьких містах ще була якась реакція на виступи, то в Лондоні у кінці концерту панувала тиша. Таке враження, наче тебе облили холодною водою. Але просто вони не звикли відкрито висловлювати свої емоції. Потім були схвальні відгуки в пресі. У нас люди звикли поводитися інакше. Близькі до українців італійці. Якщо їм щось подобається, вони бурхливо висловлюють свої емоції.

— Що Вас турбує як митця і як людину?

— За часів незалежності у Києві не побудовано жодного нового концертного залу. Не завершено реконструкцію Національного будинку органної та камерної музики України. Мі-

ністерство культури України фінансується за залишковим принципом. На концерти ходить мало людей, бо немає реклами. Якщо виступають естрадні співаки, то реклама по всьому місту. А про нас ніхто не знає, бо ніде немає афіш, лише біля Будинку органної та камерної музики. Стала з’являтися інформація в Інтернеті. Але ним переважно користується молодь. Якщо деякі поп-виконавці, які виступають на стадіонах, можуть дозволити собі потужну рекламу, то я ні. Цим має займатися держава. В усьому світі класична культура дотується. Вона не може вижити сама. Держава має виділяти кошти або залучати спонсорів.

Я народилася в Криму, там минуло моє дитинство, поховані батьки, дідуся й бабусі. Там живе мій брат. Але 2014 року я втратила свою малу батьківщину і з відомих причин не можу туди поїхати. Це також хвилює.

— А як Ви оцінюєте рівень органного виконавського мистецтва в Україні?

— Як дуже високий. Хоч би де виступаю, відчуваю впевнено. У нас гарна школа. Діти здобувають музичну освіту з шести років. А на Заході починають вчитися гри на органі десь з 15 років. Тому там не може бути такого рівня, як у нас. У світі є лише одиниці виконавців, які можуть слугувати для мене за приклад. Там церковні органісти в костелах. Приміром у костелах Німеччини переважно грають напівпрофесі-

онали, а такий виконавський рівень, як у нас, рідко де можна побачити.

— Чи займаєтесь викладацькою діяльністю?

— У нас переважно православна держава, для якої потрібно не так багато органістів. Шість органістів працює в Національному будинку органної та камерної музики України та по одному чи два в інших містах, де є органні зали. Їхнім навчанням займається перша учениця Арсенія Котляревського Галина Булибенко в Національній музичній академії. А я даю лише приватні уроки. Мала кілька чудових учнів, які зараз працюють у Німеччині, Норвегії та інших країнах.

— Над чим працюєте зараз?

— У середньому даю по чотири концерти на місяць. Щоразу готую нові програми. Отож тільки виступила з одним концертом, відразу починаю готуватися до наступного. Оскільки не маю менеджера, то сама планую зарубіжні гастролі — на 2-3 роки наперед. А виступ у Notre Dame de Paris навіть за чотири роки. У планах багато цікавих програм. З Сергієм Андрощуком працюємо над концертом, у якому звуча-

тиме музика з кінофільмів “Хрещений батько”, “Соляріс” та ін. Займаюся самовдосконаленням. Нині відвідую курси англійської та французької мов.

Серед найближчих концертів — спільний проект з Катериною Баженовою (фортепіано), Іванною Пліш (сопрано), Сергієм Котком (колоратурний бас) та Тамарою Рой (флейта) — “Віват, опера”; сольний органний концерт “Великий Й. С. Бах”; з камерним ансамблем “Київ-Брасс”, заслуженим артистом України Андрієм Ільковим та лауреатом міжнародних конкурсів Віталієм Чікіровим (ліричний баритон) — концерти “Два генії — Й. С. Бах і Г. Ф. Гендель” та “Вечір італійської музики”.

— Чи плануєте концерт до Вашого ювілею?

— Серед моїх друзів — відомі виконавці: Аркадій Винокуров, який нині мешкає в Австрії, Анатолій Мельников (Фінляндія) та багато інших. Усі вони б з радістю виступили в концерті. Але я не можу їх запросити. Держава не виділяє коштів на такі проекти. У мене було вже кілька ювілейних концертів — на один з них приїжджала з Італії моя дочка зі своїм чоловіком. До участі в інших я запрошувала друзів — видатних музикантів з Києва. Вони з радістю виступали зі мною в концертах безкоштовно. Але я почувалася не дуже комфортно, тому що будь-який виступ для музиканта — це його робота. А я вважаю, що кожна робота повинна бути оплачена.

Ще одна проблема — брак гонорарів. Нас перевели на гібридно-контрактну систему. Але зробили це лише для того, аби артиста було легко звільнити. На Заході теж існує контрактна система. Але там контрактники отримують великі гонорари, які дають їм можливість гідно жити і творити. А в нас лише “гола” ставка. Хоч би скільки я зіграла концертів, хоч би скільки прийшло глядачів, але отримаю ті самі гроші. У нас немає стимулу. І лише внутрішній заряд, який ще не втрачено, змушує йти вперед, робити щось нове.

Спілкувався
Едуард ОВЧАРЕНКО

«Богиня» оперної сцени

Ім’я великої оперної співачки ХХ століття Марії Каллас оповите легендами. Унікальні голосові дані і справді драматичний підхід до виконання зробили Каллас найбільшою зіркою світової оперної сцени, а трагічна історія особистого життя постійно привертала до неї увагу публіки і преси. За видатний музичний і драматичний талант шанувальники оперного мистецтва назвали її “Богинею” (La Divina).

Найдивовижніше, що її доля була постійним віддзеркаленням сценічних подій. Інтерес до Марії Каллас з роками тільки зростає, та все ж ми дуже мало знаємо про справжню Каллас. Її життя і смерть залишили більше запитань ніж відповідей.

В Арт-центрі ім. Івана Козловського Національної оперети України заслужений артист України Володимир Го-

лосняк поставив виставу “Каллас”, жанр якої визначив як (не)біографічна драма. Це історія пристрасті, що відразу захоплює глядача, який іде звичним лабіринтом долі Сесілії Софії Ліни Марії Калогеропулос (таким було справжнє ім’я Марії Каллас). Основою вистави стали факти та домисли, пов’язані з найважливішими моментами біографії Марії Кал-

лас, які перебувають у відкритому доступі.

Роль Марії Каллас виконує заслужена артистка України Любов Доброноженко, яка не лише створює на сцені образ легендарної співачки, а й виконує арії з опер, в яких грала Марія Каллас.

Також у виставі задіяні народний артист України Сергій Бондаренко (Джованні Менегіні), актори Володимир Одринський (Ларі Келлі) та Ігор Матейко (Арістотель Онасіс). Хореограф — Анжела Гречанівська, художник-постановник — Ірина Давиденко.

Інтерв’ю з виконавицею ролі Марії Каллас — заслуженою артисткою України Любов’ю Доброноженко читайте в одному з найближчих чисел “СП”.

Таких книжок в Україні ще не було...

Осип ЯКИМЧУК,
журналіст

Традиційний ведучий київських творчих вечорів Богдана Гориня — мудрий і дотепний літературознавець, критик, публіцист, директор видавництва “Ярославів Вал” Михайло Слабошпицький. До участі у вечорі (як промовці) були запрошені видатні діячі літератури, мистецтва та науки: Герой України, письменник Дмитро Павличко, доктор філологічних наук, академік НАН Микола Жулинський, доктори мистецтвознавства, дійсні члени НАМ України Василь Перевальський, Дмитро Степовик, Олександр Федорук, доктор історичних наук Арсен Зінченко, письменники Володимир Петрук, Павло Щириця та ін. Усі вони зійшлися на думці, що есе-колаж Богдана Гориня “Святослав Гординський на тлі доби” — твір новаторський, з широким висвітленням епохи і заслуговує найвищої відзнаки — Національної премії України імені Тараса Шевченка. Ці

слова авторитетних промовців зал підтримував однастиїми оплесками. І це одна з особливостей цього вечора. Інша була дещо несподіваною. Відповідно до положення про Національну премію України імені Тараса Шевченка, на вечорі мав бути присутній представник Комітету з Національної премії України імені Тараса Шевчен-

ка, але з незрозумілих причин (запрошення, за твердженням організаторів вечора, було надіслане) його чомусь не було, що викликало здивування і ведучого вечора Михайла Слабошпицького, і Дмитра Павличка та відповідну реакцію залу. Дехто вважав, що відсутність на вечорі представника Комітету — знак, що і сам автор, і весь його

Уже традиційно під час презентації і творчих вечорів Богдана Гориня актові зали Національного музею літератури України заповнені його шанувальниками. Тут в останній день січня відбулося представлення творчого доробку Б. Гориня, висунутого на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. Організатори заходу — видавництво “Ярославів Вал” спільно з Національним музеєм літератури України.

творчий доробок, включно з номінованим твором настільки відомі в Україні, що не потребують додаткових оглядин.

Академік Олександр Федорук наголосив, що для багатьох українців Богдан Горинь є моральним авторитетом, еталоном служіння Україні на мистецькій, науково-літературній, громадській і політичній нивах, то ж у разі не присудження йому премії українці того не розуміють: “Богдан — це велич, це те покоління, яке йшло на хрест задля свободи. Тому ми мусимо у цьому залі голосно і виразно висловити свої думки, аби їх почули у Комітеті”.

Дмитро Павличко вважає, що праця про Святослава Гординського — це майстерне і дуже доступне представлення українському читачеві третьої найвидатнішої постаті в історії української куль-

тури. Даючи характеристику родини Горинів, поет сказав, ще в далекі 1950-ті львівська громада вірила словам Михайла й Богдана Горинів, прислуховувалася до них. А усі без винятку книжки Богдана Гориня — глибоке мислительство, базоване на національній основі.

Коротким і насиченим був вступ академіка Миколи Жулинського: “Я вийшов на цю сцену, аби заявити: Інститут літератури імені Тараса Шевченка НАНУ вважає, що постать Богдана Гориня — унікальне явище в українській літературі, науці, культурі. Наш Інститут і попередню працю Б. Гориня, і його двокнижжя про Гординського висуває на здобуття Національної премії України імені Тараса Шевченка. Твори Богдана Гориня помітно відрізняються від подібного життєпису митців. Номіноване на премію двокнижжя — новаторський формат у дослідженні митця. Якщо Комітет з якихось міркувань не оцінить цієї роботи, то я буду у внутрішньому розпачі. Інтуїція, однак, мені підказує, що роботу належним чином оцінять”.

Професор Арсен Зінченко зазначив, що Національна премія України імені Тараса Шевченка — це відзначення у літературі і мистецтві української сутності. Яскравим виразником цієї сутності є Богдан Горинь — один із трьох співзасновників історичної УГС. “Це людина, яка в житті шукала не способів пристосування, а засобів служіння своєму народові”, — підсумував історик.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Будьмо разом! ПЕРЕДПЛАТА—2019

Вартість передплати
(з доставкою і поштовими витратами):

Поштовий індекс — 30617. Сторінка у каталозі — 79

на 1 місяць
на 3 місяці

18 грн 11 коп.
52 грн 33 коп.

на півроку
на рік

99 грн 41 коп.
195 грн 02 коп.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Микола ЦИМБАЛЮК

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ЦИМБАЛЮК
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел./факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ культури
Едуард ОВЧАРЕНКО

Відділ коректури
Ольга ЖМУДОВСЬКА
Ірина СТЕЛЬМАХ

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН

Інтернет-редактор
279-39-55

Черговий редактор
Едуард ОВЧАРЕНКО

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ «Мега-Поліграф»,
04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 12/14.

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
поширення на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

Велика праця — бути Людиною

Видумка 2019

Лариса ТКАЧ,
член ради Рівненського МО Товариства “Просвіта”

Урочистий вечір розпочався з чудової пісні “Моя Батьківщина” у виконанні народного тріо бандуристів “Либідь” МПК, керівник Анастасія Щирська.

Ведучі, використовуючи слайди, зробили стислий екскурс у історію створення і відродження Товариства “Просвіта”. Продовжила урочистості поетична композиція “Україна”, яку презентував зразковий театр читця МПК “Едельвейс” (керівник заслужений діяч мистецтв Валерія Снопьонкіна-Лагнюк).

Історія “Просвіти” — це історія постійної боротьби. Тисячі людських доль — звияжних і трагічних: сотні важливих рішень та рішучих кроків, десятки сміливих вчинків і історичних звершень. Згадали поіменно прізвища тих борців за незалежність, котрі вже відійшли у світ інший: Василь Червоний, Йосип Пацула, Олекса Новак, Борис Степанішин, Олеся Міськова, Віктор Шкуратюк та інші.

— Ми живемо в динамічну і драматичну добу української історії. Про вирішальні події наших днів, свідками чи безпосередніми учасниками яких ми є, також згадуватимуть через багато десятиліть, — сказав Іван Ветров, голова Рівненської обласної організації ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка. — Писатимуть і про сьогодні найстарішої громадської організації України — “Просвіти”, якій торік виповнилося 150. Її історичний шлях не менш цікавий і драматичний, ніж доля українського народу. “Просвіта” розвивалася і вела українську справу попри утиски та переслідування. У просвітянському русі багато рівненців, які вже понад століття утверджують справжні ідеали українства.

Зворушливим моментом уро-

чистостей стала пісня-композиція Святослава Вакарчука “Мить” в обробці художнього керівника капели бандуристів музичного училища РДГУ, заслуженого діяча мистецтв України Тетяни Свентах.

У часи відродження “Просвіта” Рівного та Рівненщини мала натхненників, серед них Катерина Сичик, яка очолює Рівненське міське товариство “Просвіта” понад п’ятнадцять років.

— Рівненська “Просвіта” відсвяткувала своє 100-річчя та 30-річчя з часу відновлення і утворення ТУМу. Були зустрічі з людьми, які відроджували “Просвіту” в кінці 80-х—на початку 90-х років. У парку культури імені Т. Шевченка відкрили пам’ятний знак “Просвіти”, організували низку культурно-просвітницьких заходів, патріотичних фестивалів і конкурсів, працюємо над молодіжними проектами, відзначаємо історичні дати та державні свята. На довгому шляху Рівненської “Просвіти” зроблено чимало, однак просвітницька діяльність ні-

коли не буває достатньою, — наголосила Катерина Сичик. — На результат можна сподіватися тоді, коли кожен на своєму місці — просвітянин чи педагог, науковець чи пересічний українець — покладе у спільну духовну скарбницю бодай краплину своєї праці, любові до людей, до землі, яка народила всіх нас. — Вона урочисто вручила посвідчення “Почесного просвітянина”, подяки міського товариства “Просвіта” та подяки Рівненської міськради активним і відданим справі просвіт’янам.

Того вечора звучали пісні у виконанні дуету міського будинку культури “Ярина” у складі Раїси Цапун та Ірини Кухарчук, активних рівненських просвіт’янок. А вірш “Ти думаєш — я стала на коліна”, що декламувала Єлизавета Меркотан, учениця ЗОШ №18, не залишив байдужим нікого.

Трагічні уроки історії переконують нас, що українська душа потрібна лише українському народові. “Братні” сусіди, які хоті-

У десятилітній ювілей “Молодої “Просвіти” на Рівненщині провели урочисте зібрання до 150-річчя Товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка. На свято зібралася українська громада, яка об’єднала людей різних поколінь і професій, патріотів України.

ли б господарювати на нашій землі, не дадуть спокійно, природно розвиватися Україні, нашій культурі. Нині в країні війна. Снаряди ворога шматують родючі землі, засіваючи їх смертельними зернами. Серце стискається від болю, коли бачиш, як хоронять дітей, батьків, друзів. Але разом з болем приходить розуміння, що нам потрібно пройти крізь випробування, щоб очиститися від облуди “братської любові”.

Нашу душу порятує тільки наша незалежна, самостійна Українська Держава. Не похитнеться мати Україна, бо є у неї рішуча й впевнена молодь, є просвіт’янський молодіжний рух! Омолодження просвіт’янського руху — одна з важливих просвіт’янських місій. 30 січня 2009 року в Рівному було створено громадське об’єднання “Молода Просвіта”. Її вже десять років очолює Людмила Грекул. Нині у кожному навчальному закладі міста створено молодіжні просвіт’янські осередки. Саме молодь втілює в життя просвіт’янські ідеї і достойно береже славу та честь тих, хто виборю-

вав незалежність рідної землі в 1988—1991 роках, хто захищає її на сході України сьогодні. Ми беремо активну участь у заходах, які спрямовані на патріотичне виховання молоді, демонструємо єдність українців з дітьми-однолітками зі сходу України. Тим самим показуємо нашу підтримку в нелегкий час війни і державотворення.

На сцену запросили тих, хто стає до просвіт’янської справи разом із досвідченими побратимами та посестрами нині — патріотичне студентство і молодих викладачів Рівненського міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. С. Дем’янука. Вони здійснили флешмоб на тему участі молоді у важливих подіях сьогодні для нашої країни.

У цей день ювілею “Молодої Просвіти” всі учасники флешмобу були прийняті до лав просвіт’ян, посвідчення і значки урочисто вручила їм Людмила Грекул.

Народитися людиною — то велике диво, залишитися Людиною — то велика праця. І передусім духовна! Усі просвіт’янські починання й дії відбуваються зі щирою вірою в Бога та надією на його милість і допомогу. Сьогодні наші спільні молитви й дії про мир, єдність і спокій у рідній Україні. Найзворушливіші слова, звернені до Господа у спільній молитві “За Україну, мир і спокій!” прозвучали з уст вихованців закладу дошкільної освіти №4, разом з присутніми в залі. Зала наповнилась словами “Боже, прийми нашу молитву за Україну, Мир і Спокій!”.

Видумка 2019

Просвіт’яни Миколаєва відзначають ювілей поновлення діяльності

Леонід ДУДЮК,
член Миколаївського ОО ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка

Бібліотеки міста надають приміщення для відвідувачів таких просвіт’янських заходів, а міська бібліотека ім. М. Л. Кропивницького посідає провідне місце в просвіт’янській роботі. Тут організовано клуби, учасники яких люди різного віку — від наймолодших школярів до поважних пенсіонерів.

Організований два роки тому Мовно-історичний клуб проводить засідання двічі на місяць. Для південного міста мовна ситу-

Минуло вже 30 років, як поновили та активізували свою просвіт’янську діяльність навуковці, викладачі вищої школи, художники, артисти, письменники, вчителі, студенти та просто небайдужі мешканці Миколаєва. Зміст і форми заходів різноманітні: лекції, конкурси, концерти, презентації нових книг, музичних, художніх творів, зустрічі з митцями, поетами професіоналами та аматорами.

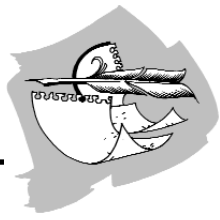
ація залишається складною. Професор кафедри дизайну ВП “МФ КНУКіМ”, заслужений діяч мистецтв України **Інна Григорівна Черкесова** запропонувала цикл лекцій та майстер-класи за загальною назвою “Візуальна українська мова”. 25 січня відбулася перша лекція “Шрифти української абетки. Василь Чебанік і шрифт РУТЕНІЯ”. Професор

зазначила, що проблема писемності української мови має загальнодержавне значення. Є пропозиції скористатися латинською абеткою, що може розширити можливості спілкування з країнами Заходу. Але тоді українська писемна мова втрапить свою милозвучність, адже 33 літери української абетки позначають звуки точніше, ніж 26 літер латиниці. У

багатьох народів світу є свої оригінальні абетки, які відображають національне “обличчя” (арабська, єврейська, грузинська, грецька тощо). Україна з XVIII століття користується “Гражданським шрифтом” Петра І, а була ж своя оригінальна абетка. Віртуальний простір відцифрованих систем не визнає українського петровського шрифту та вважає

українську мову діалектом російської. Отже, маємо свою ідентичність затвердити серед народів світу на рівні візуальної мови. Талановитий художник-графік, каліграф Василь Якович Чебанік пропонує перейти на розроблену ним абетку, яку назвав “Рутенія”, що асоціюється з відомою європейською назвою України.

Слухачів зацікавила ця ідея, багато відгуків було у соцмережах. Отже, проблеми української мови, поширення її у політичному середовищі Миколаєва набуває розвитку. Наступні лекції і майстер-класи Інни Черкесової відбу-
дуться у лютому, березні та квітні.

Український генерал Пасько

Продовжуємо друкувати уривок із мемуарної книги Михайла Слабошпицького “З пам’яті дзеркала”, що побачить світ у видавництві “Ярослав Вал”

Йому дуже пасувала військова форма. Поінколи навіть видавалося, що він у ній і народився.

Високий, поставний, зграбний у кожному русі, виразнокий — таким він вперше побачився мені в кабінеті тодішнього начальника Національної академії оборони Віктора Палія. Я тоді привіз в академію машину книжок, котрі мали поповнити її бібліотеку, де катастрофічно не вистачало українських видань. Палій познайомив нас. Генерал-майор Віктор Васильович Пасько — начальник Української військової медичної академії, котра сусідить із академією оборони. Пасько відразу ж запросив мене до себе. Потім я мав приємність неоднораз бути там. На прохання Паська Ліга українських меценатів разом із українською діаспорою взялися сформувати бібліотеку й для медакадемії. Згодом наша співпраця переросла в приятнюванню.

Володимир Васильович подарував мені свою книжку “Ночь забытых песен”. Він написав її після Афганістану. Там зафіксовано фактографію того, що називалося “советской братской помощью афганскому народу”, а також оприятнено масу пісень невідомих авторів (це вже можна кваліфікувати як військовий фольклор) про чужу війну, де за імперські кремлівські геостратегії заплачено тисячами молодих життів.

На протигагу багатьом тодішнім військовикам, які говорили або вбогою російською, або макаронічно потворним койе, Пасько дивував літературно чистою українською. У цьому він був справді зразковий виняток. Доктор медицини виявився чоловіком на диво читаним в історії, психології та в політології. І мав винятково піететне ставлення до літератури. Мені, іронічному в сприйнятті багатьох колег, затерзаному легионом графоманів, аж зворушливо комічним видавалося те сприйняття нашого літературного загалу. Пізніше до мене дійшло: Пасько, людина інтелектуально невиситима, професійно амбітна й доможно відповідальна, міряє новий для нього літературний світ собою, вважаючи, що в ньому всі такі, як він. Згодом Володимирові Васильовичу тут розвиднилося — йому часто доводилося спілкуватися зі “служителями слова” — й він допевнився, що і з талантом, і з інтелектом там не так густо, як уявлялося.

Коли люди синтонні, вони легко сходяться. Вже незабаром після першої зустрічі з Паськом у мене було відчуття, що ми знаємося давно. Я дав йому рекомендацію в Спілку письменників, видав у “Ярославовім Валі” його книжки “Час прощення” й “Пора істини”, де він, оповідаючи про національне самосвідомлення офіцера Радянської армії, послуговувався автобіографічним матеріалом.

Його тексти і його розповіді допомогли мені заглянути в його життя.

З’ясувалося, що ми з ним — ровесники. Народжені першого повоєнного року. Він — на Тернопільщині. Як потім з’ясувалося, його батько був офіцером МГБ. І його послали туди боротися з УПА. Й ось там у більш аніж правовірній радянській сім’ї

росте хлопець. Піонерує, комсомолує, відмінно навчається в школі. А по закінченні її медаліст Пасько вступає до Ленінградської військової медакадемії. І все в нього складається успішно. Бездоганна біографія. Офіцерське звання, дисертація. Статус і перспективи. Саме на таких і трималася Радянська армія. До речі, українців на особливо високих посадах там було багато. Після проголошення незалежності частина з них почала повертатися в Україну. А чимало не повернулося.

Володимир Пасько тоді мав тепле місце — викладав у Ленінградській медакадемії, йому забезпечувалися всі блага, передбачені за такого статусу. За плечима був Афганістан, що також чимало важило для кар’єрного зростання. Одне слово, в такому віці й у такому стабільному становищі — та ще й при сім’ї — люди не дуже охочі до переміни місць.

Але Пасько подає рапорт із проханням відставки і їде в Україну, де пропонує себе її Збройним силам, котрі, по суті, лише формуються. Чи не від перших днів тут виношує ідею про створення Української військово-медичної академії. І вона почала народжуватися. Спершу — як спеціальне відділення в столичному медуніверситеті. А згодом відокремилася від нього вже під назвою Українська військово-медичної академія. Начальник її — генерал-майор медичної служби, доктор наук, професор Володимир Пасько. Саме в такому його статусі ми й познайомилися.

Ліга українських меценатів заопікувалася й бібліотекою цієї академії, куди ми зібрали сотні медичних видань (щось закупували, щось надала українська діаспора США, Канади, Німеччини, Англії та Франції). Ми всі дивувалися, що й такого характеру книг там друкувалося немало.

Кілька разів я починав розпитувати Паська про Афганістан. Мені хотілося почути про його переживання там. Але він кволо реагував на всі мої розпити. Хіба що відсилав до своєї книжки. Казав, що там усе — правда. Не випадково ж він видав її аж нині, коли вона змогла бути не цензурована. Видно було, що йому не хочеться про те згадувати. На протигагу деяким афганцям, що виставляли себе героями (я їх чимало зустрічав), він не прагнув такого ореолу. Він анітрохи не героївся.

А потім мене вразила така історія. Я вже писав про неї у книжці “Тіні в дзеркалі”.

Ми стояли посередині між Академією оборони й Медакадемією, коли до нас підійшов невисокий смаглявець років сорока. З першого погляду на нього було зрозуміло, що це не українець. Коли вони поручалися з Паськом, Володимир Васильович, показавши на мене, мовив: “Розкажи йому”.

І той, мішаючи російські й українські слова, розповів, що він воював проти шурів (так афганці називали радянських військових). Він спеціалізувався на офіцерах. Полював на них. Ось черга дійшла й до Паська. Моджахед кілька днів його вистежував: коли він добирається в шпиталь, коли їде обідати, коли повертається в казарму. Облюбував місце, з котрого стрілятиме в Паська і непомітно зникне звідти. Мабуть, уже уявляв Паська в себе на мушці — і тут по раці надійшла команда: відбій, цього шураві лишити живим. Очевидно, навели довідки про цього офіцера і з’ясували, що він постійно надає медичну допомогу мирному населенню. Хоча командування цього від нього не вимагало. Але Пасько тим наголосив: лікар є лікар, і

він повинен лікувати всіх і кожного. Це й порятувало його життя. І ось тепер, навчаючись у Національній академії оборони, колишній моджахед випадково зустрівся з Паськом, якого відразу пізнав. І розповів йому про те, як той мав загинути і що його порятувало.

Я був вражений. Подумалося, ось така випадковість: моджахед міг за кілька хвилин до команди не чіпати шураві застрелити Паська — і ми ніколи з ним не зналися б. Не було б ось цієї миті зустрічі приятних людей. Не було б його в моєму житті. Стільки всього в цьому світі залежить од маленької випадковості.

Потім була ще одна дивовижна історія.

Я знав, що Володимир Васильович приятелює з останнім головнокомандувачем УПА Василем Куком. Разом із Паськом прийшли на його ювілейні врочистості в столичному Будинку вчителя. Там, у кулуарах, я вручив Кукові конверт із поважною сумою. Це була “стипендія” для нього від президента Ліги українських меценатів Володимира Загорія. Передаючи свій подарунок Кукові, Пасько розповів: його батько також переказує вітання й побажання здоров’я головнокомандувачу УПА. Й запитав Кука: ви ж, звичайно, знаєте, ким батько був? І Кук одповів: знає. І розказав: СБ кілька разів його попереджала про засади, котрі організував Пасько-батько на нього, і Кук щасливо уникав загроз.

Вже подружившись з Куком, Пасько запитав батька: ти знаєш Кука? Старий чоловік, який виявився однолітком головнокомандувача, все розповів синові. І про те, як висиджував у засадах на невловного Кука, і про те, як розпинало його начальство

за те, що командир УПА живий і на волі. А потім сказав (я записав його слова в щоденнику після того, як Володимир Васильович їх зачитував): “Перекажи, Володю, Кукові, що ми обидва живі тому, що тоді ніде не зіткнулися, бо когось із нас не стало б. А ще перекажи, що я зрозумів: правда була за ним...”

Тільки в гостросюжетних романах може бути такий збіг. Хоча, зрештою, майже кожне людське життя — роман, у котрому багато несподіваних збігів, випадковостей і прозріння. Мовби хтось незримий і всеможливий тасує долі, мов карти.

Кук, послуховавши від Володимира Васильовича батькову історію, подякував Паськові-старшому за добрі побажання і своєю чергою зичив йому гараздів зі здоров’ям. А мені тоді подумалося: ось вона, історія, в конкретних людських біографіях. І добрий ангел примирення, який розпростер над колишніми непримиренними ворогами свої благовісні крила. А ще подумалося: це ж він, Володимир, мовби вклав їхні руки одна в одну і вони тепло стислися в приятному привітанні. Бувають же в житті такі чудесні миті. І вже задля них варто жити й сподіватися на краще.

У своїх книжках Володимир Пасько, сам дивуючись тому, розповів про склад-

ну духовну еволюцію ідейного комсомольця, радянського офіцера, який поволі визрів у переконаного українського націоналіста. Це також складний психологічний роман. Роман запитань і відповідей. Роман про складне і болісне прозріння української людини, зусібч обснованої ідеологічним павутинням. Життя часом розгортає такі складні комбінації. Воно мінливіше й багатогранніше за всі наші про нього уявлення. Тільки абсолютно наївний може бути свято переконаний, що він усе може спрогнозувати й передбачити в наших землях.

Я неоднораз був свідком того, як Пасько переконував колег переходити на українську. Бачив їхній упертий опір, чув виправдання на кшталт: ми вже не перевчимося, хай молоді пробують. Вищі чини медслужби Збройних Сил України різко противилися, коли Володимир Васильович пропонував їм перекласти їхні монографії і підручники на державну мову. Це був м’який перманентний саботаж.

Але Пасько наполягав на своєму: наш навчальний заклад український, в його стінах пануватиме українська. Інакше ніколи не буде. Саме з його розпорядження академія почала проводити відомий конкурс з української мови імені П. Яценка. Я мав приємність щороку нагороджувати тамтешніх переможців і призерів.

Не треба було тоді мати чисте ясновидіння, щоб не бачити: Пасько — біла ворона поміж вищого офіцерства, яке я зустрів в Академії оборони та медакадемії. Потім він розповів: до нього дійшли чутки, що ним — як надто вже національно стурбованим, — невдоволені у верхах Міноборони і в Адміністрації Президента. Так, гри в “державу Україна” в усіх наших владних структурах було значно більше, аніж власне України.

Добре пам’ятаю врочистості з приводу десятиріччя Академії в Будинку офіцерів. На багатьох причетних до Академії сипонулися нагороди. Тільки самого начальника Академії, ініціатора і творця її, обійшли. Це було сигналом. Володимир Васильович довідався: на столі в Президента Кучми вже є указ про його звільнення. Причина — радикальні українські настрої. Як людина горда, він негайно подав рапорт про відставку. Йі, звичайно ж, прийняли. Все до болю по-нашому. Ми не дорожимо ніякими людьми.

Генерал Пасько опинився майже на вулиці. І тоді генеральний директор фармацевтичної фірми “Дарниця” запросив його на підприємство радником із медичних питань. У той час Пасько надрукував у “Дзеркалі тижня” низку резонансних статей про стосунки влади й армії, про необхідність трансформації пострадянської армії в реально українське військо і взагалі про національне будівництво в наших Збройних Силах.

Після Помаранчевої революції Паська запросили на пост заступника міністра оборони з гуманітарних питань. Його поява на цьому посту відразу ж ознаменувалася тим, що Збройні Сили прилучилися до Міжнародного конкурсу з української мови імені П. Яценка.

Пасько не тільки цікавився геополітикою, мав своє справді оригінальне бачення всіх наших проблем. Відзначаючись особливою критичністю в сприйнятті всіх наших реалій, він не впадав у тотальний песимізм, бо вірив, що в Україні є здорове національне ядро, котре виконає свою історичну державотворчу місію. Щоправда, він застерігав: це станеться не завтра чи післязавтра. По-перше, має навести критична

маса індивідів для цього ядра. По-друге, українці доростуть до розуміння того, що їм нарешті треба укласти між собою якщо не тривалий мир, то бодай перемир'я і припинити поборювати один одного, а всю свою енергію спрямувати на боротьбу зі справжніми ворогами України.

Наш добрий приятель має мрію: в Україні з'явиться свій Наполеон, Атаюрк, Де Голь чи Піночет і, міцно взявши владу в свої руки, через м'який авторитаризм, зламає хребет корупції і тотальному крадіяству, наведе в країні лад. Таку людину наш приятель виглядає тільки з-поміж військових. Якось він запитав Паська: чи є в нас такі амбітні, сильні й патріотичні генерали? Володимир Васильович відповів, що мусить нас розчарувати: всіх справді патріотичних генералів влада “вичищає” з армії, боячись їх. Лишаються тільки так звані паркетні генеральчики і ті, про яких кажуть, що вони — ні риба ні м'ясо. Але далі він нас іще більше приголомшив, розповівши, як несамовито розкрадається все армійське майно. З часів СРСР в Україні лишилося стільки зброї, що важко навіть уявити. Все це розпродується країною “третього світу”. І робиться те через усякі фірми й фірмочки, котрі не мають жодного стосунку до держави. Жодна копійка від продажу танків, літаків, кулеметів, автоматів і всього іншого не йде в державу — все осідає за кордоном на рахунках приватних осіб, які живуть і процвітають завдяки цьому саме в Україні, де ходять або в депутатах, або в міністрах, або в наближених до владців буцімто благопристойних громадянах. Ми підозрювали, що в Україні так є — а Пасько це потвердив. Та найбільше він нас приголомшив ось чим.

Він сказав: якщо б із Москви виїшла в Україну бронетанкова бригада, то вже за тиждень вона була б у Києві. “Стан нашої армії катастрофічний, — сумно твердив Пасько, — армія деморалізована; в ній немає жодного натяку на патріотичне виховання. З неї або депортовано патріотів та професіоналів, або вони самі пішли з неї. В призначеннях найвищих посадових осіб, як і повсюди в державі, панує гидкий nepotизм. А в оборонній доктрині в нас аніде не передбачається можлива агресія з боку Росії. “Мыжебратья...” Сам Пасько неоднораз тоді повторював, що саме Росія — найперша наша загроза. Але в керівництві країни й армії таке вважають неймовірною ерессю. Понад те — того, хто дозволяє собі це артикулювати, негайно відправляють у відставку.

Воцаріння Януковича означало відставку Паська.

Володимир Васильович редагував журнал академії і писав. Тоді з'явилися його мемуарні книжки. Й ось нині виходить написане тоді.

Звістка про його невеличкову хворобу приголомшила. Він був для мене еталоном фізичного й духовного здоров'я. Завжди видавався значно молодшим за свої роки. Був нагороджений енергійним й інтелектуально пожадливим.

Коли він хворів, ми бачилися рідше. Спілкувалися телефонічно. Володимир Васильович розповідав, що поспішає написати все задумане. Звичайно ж, устиг написати не все. Але ж написав справді багато.

Він, лікар, не мав ілюзій про те, що хвороба відступить. Якось я спробував незграбно його втішати: мовляв, може бути, що...

“Не може бути, — спокійно сказав він. — Я це добре розумію!”

...Ми прощалися з ним у прищипальній церкві.

Було багато людей.

Мимоволі оглядаючи їх, я вплимав себе на думці: “А чи здогадуються вони, який видатний український чоловік полишив цей світ?!”

І сьогодні, коли йде російсько-українська війна, вкотре відчуваєш, як нам не вистачає генерала Паська.

Таку людину замінити справді важко.

Я оглядаюся в свою пам'ять, бачу його там і думаю: “Слава Богу, що я знав цього чоловіка і що мені пощастило приязнитися з ним”.

Ганна КИЧУК, педагог, с. Нове Село, Підволочиський р-н, Тернопільська обл.

Роман, здається, написаний не рукою, а серцем і болем авторки. Письменниця словами Літописця каже: “Долі й конем не об'їдеш. Кров, пролита не задарма, зійде тими зернами, які зберуть Божі Ангели й понесуть на престол Господній. Аби лиш цього разу ми самі себе не зрадили й не загубили. Господи! Дай Своєї сили й мудрості! Єдності нам дай!”

Майстрина рідного слова на сторінках книги розмовляє з читачем добірною, барвистою, зрозумілою мовою. Навіть філософські роздуми й високе слово Катерини Мотрич читач сприймає легко й органічно.

Майстерно зображені й персонажі твору: Доля, Клію, Праведний Гнів, Максим, Дмитро, Степан, Літописець, майданівці, учасники АТО, Велике Тіло, князі Святослав, Володимир Великий та багато інших. Як дочка рідної її серцю природи, змальовує чудову палітру її краси в різні пори року. З рядків твору уважною читачеві вчуваються трелі жайвора, спів пташчиних хорів, п'янить запах конвалій, рясту, пролісків, чебрецю, волошок, хлібної ниви, вчуваються голоси наших Предків.

Авторка роману, як боголюбива християнка, вустами своїх героїв говорить про силу молитви, зокрема материнської, силу Духа. У творі крилаті народні вислови цвітуть, мов квіти. Читач насолоджується також врожайним різнобарв'ям словеслів'я Катерини Мотрич і як вона на густому ситі просіває найніжніші, найтепліші слова й змальовує ними красу літньої ночі, як на її темному небесному куполі яскраво струменіє безліч зоряних отар.

Письменниця — правдолюб. Перебуваючи зі своїми образами в різних епохах нашої долі, словом-стрілою цільно правду прямо у вічі, вказуючи на чвари, міжусобиці, боротьбу за булаву, помилки, великі огріхи, які допустили мужі верхніх шаблів влади, зокрема й нинішні. Не за таку Укра-

Україна понад усе!

У столичному видавництві “Ярослав Вал” 2018 року випурхнула пречудова творча ластівка й уже долетіла до масового читача: це гостросюжетний роман Катерини Мотрич “Трьохсотлітня Голгофа. Фавор”. У ньому знавець давньої і сьогоднішньої України вимережила на 523 сторінках нелегку долю однієї з найкращих створених Богом оаз на планеті, починаючи з її дитинного, так би мовити, пелюшкового, періоду й до нинішніх днів.

Королева художнього слова веде в цьому творі читача історичними дорогами нашого краю, який нині опинився в епіцентрі кривавих боїв двох цивілізацій — європейської та азійсько-ординської (московської). Це битва двох світів: світу світла та світу темряви за долю не тільки України — за життя Європи й усього людства.

їну, яка довела нині українців до зубожіння, пролито ріки крові. Вона згадує юних безстрашних героїв Крут, славить мудрість гетьмана Скоропадського, який склав програму побудови української України, яка ніякими узми не була пов'язана з Московією. Уже Україна зводилася на ноги. Але “все зіпсували ті, що творили державу під себе...”

Відтоді пішло й поїхало... За гречку, тонетри, зеленку, консерви, якусь сотню гривень продаємо своє волевиявлення на виборах і приводимо до державного керма лисів, лейб, “чисті руки”, зеків та “іже з ними”. Вони, всівшись у керівні крісла, забувають від радості, про що нам брехали, обіцяли перед виборами. І вже чверть століття гвалтують Україну. А народ зозла іменами тих бандюків, злодіїв, брехунбайкарів, зеків тепер називає своїх свиней, півнів, коней, козлів, баранів. Втративши совість, відповідальність перед людом, народні обранці знахабніло пакують валізи з валютою, золотом і тягнуть їх у закордонні схови. Грабіжники не зважають на те, що з тих саквожів капає людська невинна кров, ллються слюзи...

Традиційно українська влада “...нічого й нічого не боїться. Вона безкарна”, — пише авторка. Тому й гнівно вигукує один із героїв роману — Тарас: “Будьте ви прокляті, бандити. Щоб по вас не залишилося й сліду! Боже! Прости мене і покарай цих злочинців!”

У розділах “Майдан: Дух непізнаний” і “Небесні тисячі” серце патріотки Катерини Мотрич і зображуваних нею героїв шаткає біль, коли зрадник-пахан, його бундючна згря, що в змові з Хутін-Пуєм, пустили захарканих вбивників на мирних людей Майдану, щоб назавжди умертвити Волелюбний Дух. Наші мужні патріоти героїськи боронили волю та долю України. Відійшла у вічність Небесна сотня. Але кат продовжував скаженіти, виконуючи волю кровожерливого “царька”. Майдани стояли не тільки в Києві, а й у всіх містах України. Рука озвірих убивць, доморожених яничарів безжално крала криваві покоси. Проте страх не зупинив оборонців волі, майдани скандували: “Свободу не спинити!”, “ЄС”, “Україна понад усе!”

Хутін-Пуй, не задовольнивши свої звирячі апетити: напиться вдовсталь крові України, — анексував Крим і так “облюбував” східні області, що донині справляє в них кривавий бенкет.

Підступна Московія, нехтуючи міжна-

родними домовленостями, й нині погрожує зброєю. А життя людське для неї нічого не вартує. Пробудилася Європа. Весь світ зрозумів, що “Росія — прокляття планети. Це той маховик, що працює на крові, — пише К. Мотрич. — Україна, її народ і далі несуть на Голгофу Христовий хрест”.

Наші хоробрі воїни творять дива безстрашні в боях з ординцями. Їм допомагають небесні сили й молитва. Вони вже давно були б зламали зуби угро-фінській орді. Але?..

Хто винен, що стільки наших захисників загинуло в Іловайському котлі?.. А Дебальцеве?.. Аеропорт?..

Чому зрадники досі не постали перед судом? Чому досі не покарані за вбивства на Майдані? Чому? Коли? Доки корупція роз'їдатиме, мов іржа, Україну?

Та є Суд Божий, і він буде.

Око, серце та творче перо щирої українки Катерини Мотрич зболені смертю тисяч волелюбців, тяжкою долею України. Вона зазирнула й у державні структури. І те, що побачила, — “не вистачило” чорнила, щоб описати. А серце патріотки, хоч і посилало скрики, але удари його ритмічно вистукували: “Ук-ра-ї-на бу-де! Бу-де віль-но-ю!” Максим із давнього роду племені половецького, виконуючи заповіт прабатьків, у “Посланні до нащадків близьких і далеких Божого року 2077-го” каже, що він — один із тих, що народилися від роду великих борців за Україну, за її державу. “Я несу генокод свого роду: “Україна понад усе!” Тож заповідаю: “Бережіть Україну Великої мрії, до якої ми йшли сотні літ, а в останні століття заплакали за це великою кров'ю самого Бога, і ми пили силу “від духовної скелі, що йшла вслід за нами”. І та скеля “був Христос”, він нас і вивів із Голгофи на Фавор. Не згубить і не зневажить цю дорогу і ту велику кров. Нехай жодна крапля з того поля не буде зневажена й забута. І поклик Предків “Україна понад усе!” хай стане клятвою, щоденною молитвою для кожного. І Україна відповідь відлунням: “Кожен із вас для мене — понад усе!”

На мою думку, цей історично правдивий твір — не просто захопливий роман, а й настільна книга для кожного українця. Роман “Трьохсотлітня Голгофа. Фавор” — визначна подія в літературному й суспільному житті України. Його автор заслуговує на відзначення високою національною премією.

Спасибі письменниці Мотрич за працю. Спасибі за правду.

Захалявна «Московська брехня»

У Хмельницькій обласній універсальній науковій бібліотеці відбулася презентація спеціального благодійного видання для захисників України — збірки Петра Маліша “Московська брехня”. Книга вийшла у світ за фінансової підтримки Хмельницької обласної ради і управління культури, національностей, релігії та туризму Хмельницької обласної державної адміністрації.

У збірці зібрано публіцистично-аналітичні матеріали, що друкувалися протягом чотирьох воєнних років, переважно на шпальтах хмельницької обласної газети “Подільські вісті” під рубрикою “Московська брехня”. У сучасному світі інформаційна війна має набагато більший руйнівний ефект, ніж війна фізична. Статті з книги проливають світло правди на багато догм, виплоджених кремлівською пропагандою за останні 300 років. Упродовж багатьох століть московити нав'язують українцям міфи про “спільність”, “єдиний народ”, “старшобратство” та інші, привлас-

нивши історію Руси-України.

За словами автора передмови Олексія Тимошука, “Він (Маліш) не лише буде барикади з історичних документів і зводить захисні споруди з досконалих фактів, а й атакує, наступає, маневрує в інформаційному просторі, завдає нищівних ударів, вперто й відважно викриваючи кремлівську облуду, яка отрує свідомість українців...”

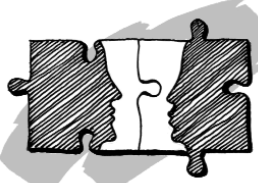
Книга має зручний “захалявний” формат. Основний наклад вже передано на схід України для наших воїнів-захисників. Також збірці передані в обласні та міські

бібліотеки, в бібліотеки професійних та вищих навчальних закладів.

Петро Маліш — журналіст, письменник, голова Хмельницької обласної організації НСПУ. Його перу належать історико-публіцистичні книжки “Розгул червоного диявола”, “Розгул диявола триває”, “СТАЛІНОїди” та ін. Лауреат кількох всеукраїнських та регіональних премій.

Прес-центр Хмельницької ОО НСПУ

Хмельницький запрограмований читати українською

Михайло ЦИМБАЛЮК,
член НСПУ, Хмельницька обл.

Хмельницька міська програма підтримки книговидання місцевих авторів та популяризації української книги на 2018–2020 роки “Читай українською” розроблена в руслі урядової Концепції державної політики щодо розвитку національної видавничої справи та популяризації читання. Вона передбачає і сприяння книговиданню й розповсюдженню книг, і поповнення бібліотечних фондів періодикою і книгами хмельничан. Уже в червні програму позитивно оцінили учасники обласного громадського форуму “За українську мову”, а деякі міські ради на її прикладі готують власні програми.

Видання книжок коштом спонсорів узвичаєне давно. Проте виділення грошей на книгодрук якимось бізнесменом чи директором підприємства — це одне. Зовсім інша відповідальність за кошти із бюджету, тож закупівлю впродовж шістнадцяти років координувала представницька рада. На неї і лягло оцінювання естетичної, мистецької й ідеологічної довершеності книжок, які пропонують закупити чи видати автори й творчі спілки. Розглянувши торік 53 звернення, координатор схвалила придбання для комунальних бібліотек міста 840 примірників книг за 41 тисячу гривень. Крім того з подачі координаційної ради при міському управлінні культури і туризму виділено 273,5 тисячі гривень на видання сімнадцяти книг і альманахів загальним накладом 3200 екземплярів.

Про перший рік реалізації програми доповів начальник управління культури Артем Ромаюков:

— Таким чином вийшли у світ книги “Побачення з собою” Анатолія Ненцінського, “І слово боролось” та “Розвиднень” Любові Сердуніч, “Пришелець з Європи” Миколи Мачківського. Програма дозволила Хмельницькій організації Національної спілки письменників України започаткувати альманах-журнал “Південний Буг”. Два його випуски за-

Хмельницька міська рада випередила обласну з програмою підтримки видання книжок місцевих авторів та популяризації української книги загалом. Та й на рівні областей України таких регіональних програм досі існувало лиш півдесятка — у Сумській, Рівненській, Миколаївській, Чернігівській, Вінницькій. Просунути в цьому місті — Львів, Тернопіль і Глухів. Минулий рік був першим, коли з міської бюджету Хмельницького фінансували не тільки закупівлю книжок місцевих письменників і літераторів (це практикується з 2002 року), а й видання книжок та збірників.

галним накладом 585 примірників (48 тисяч гривень) найбільш резонансно популяризували програму “Читай українською”.

Тим часом обласний осередок Всеукраїнської творчої спілки “Конгрес літераторів України” завдяки програмі продовжив серію своїх альманахів “Медобори” двома випусками — 218 екземплярів за 18,5 тисячі гривень. Міське аматорське літературне об’єднання “Поділля” видало альманах “Літературна громада” (планувалося два випуски) — переформатований спільнотський часопис, заснований двадцять років тому у вигляді газети. Його наклад — сто примірників — потягнув із бюджету тринадцять тисяч.

У рамках програми “Читай українською” профінансовано видання збірки творів учасників міського літературного фестивалю “Слово єднає”, збірку матеріалів “Він знав на коронації слова...” до науково-практичної конференції, присвяченої сімдесятиліттю поета-новатора Івана Іова, а також збірник “Нескорена нація” (триста примірників) і збірку віршів конкурсу читців-декламаторів “Слово нації”. Програма підтримала й видання художньої та науково-популярної літератури для дітей: “Марійчині казки” Марії Дем’янюк та “Місячний календар” Ніни Шмурікової.

— Ділова і творча співпраця письменників та влади перейшла у конкретну роботу, — робить висновок голова обласної організації Національної спілки письменників України Петро Маліш. — Задовольнивши свої амбіції бути надрукованими, письменники отримали стимул до написання нових творів. А такі видання, як “Південний Буг”, уже стали візитівкою міста, і їхнє видання необхідно продовжувати.

У фонди бібліотек Хмельницької міської централізованої бібліотечної системи надійшло 1525 книжок місцевих авторів вартістю 106,7 тисячі гривень. Майже дві тисячі примірників видань, надрукованих за програмою “Читай українською”, виділено літературним спілком, обласним бібліотекам та бібліотекам навчальних закладів міста. При тому автори, організації, видавництва й читачі подарували комунальним бібліотекам 1884 книжки вартістю понад п’ятдесят тисяч. Сотні зібраних книжок відправили військовослужбовцям у зону бойових дій на Донбасі.

Важливу роль у формуванні духовності відіграють видання про героїчну боротьбу українського народу за незалежність, про історію України та краю. Такими є видання управління культури і туризму книжки Кузьми Матвіюка “І ми цей шлях пройшли” (400 примірників вартістю 40,2 тисячі) та монографія Сергія Мазарика “Історико-культурний розархів Середньодністровського Лівобережжя у IX–XIII ст. і формування Пониззя” (100 примірників на суму 14,8 тисячі гривень). Центральна бібліотека виготовила серію буклетів “Незборима нація” до 100-річчя Української революції 1917–1921 років. Буклети до науково-краєзнавчих круглих столів, присвячених століттю подій Української національної революції, видав і музей історії міста Хмельницького.

— Участь письменників у виданнях за програмою “Читай українською” — це тільки видима читачам грань нашої діяльності, — зауважив голова Хмельницької міської організації Національної спілки письменників України Віталій Михалевський. — Та творче збагачення було б повнокровні-

шим, якби місто на кілька днів приймало письменницькі групи з інших регіонів. Не важко ж у котромусь із гуртожитків за прикладом Кам’янець-Подільського облаштувати невеличкий спеціалізований хостел.

З метою ефективнішого використання бюджетних коштів, виділених програмою “Читай українською” на 2019 рік, — а це майже чотириста тисяч гривень, — координаційна рада проведе торги для визначення поліграфічного підприємства, яке виконає друк якісніше. Задля підвищення мистецької цінності видань двом спілком рекомендовано видавати по одному альманаху за рік, а не два. Сумнівна доречність видання збірників творів, прочитаних на конкурсі декламаторів, а також таких видань, як “Нескорена нація” — “всеукраїнський” (!) збірник накладом усього в триста примірників за тридцять тисяч гривень — із “паровозом” з творів Ліни Костенко, Дмитра Павличка, Павла Мовчана, Володимира Шовкошитного й інших серед відверто графоманських витворів.

Зрештою, просто писати українською — не єдина мета міської програми. Вище за українськомовність творів місцевих авторів стоїть потреба відповідати на запити читачів.

— Третина читачів наших бібліотек систематично знайомляться з літературою краєзнавчого характеру, а половина — час від часу, — констатує завідувачка методично-бібліографічного відділу Хмельницької міської централізованої бібліотечної системи Світлана Сінькова.

На такі запити відповідають довідкові видання, створені не

так літературно працюю, як дослідженнями фахівців у різних галузях. Мають досягнення письменник Петро Маліш, ватажок місцевих “літконгресівців” Володимир Захар’єв. У цей струмине потрапили роботи журналісток Станіслави Старостіної й Наталії Горденко про трагічні долі активістів Євромайдану й війни на Донбасі.

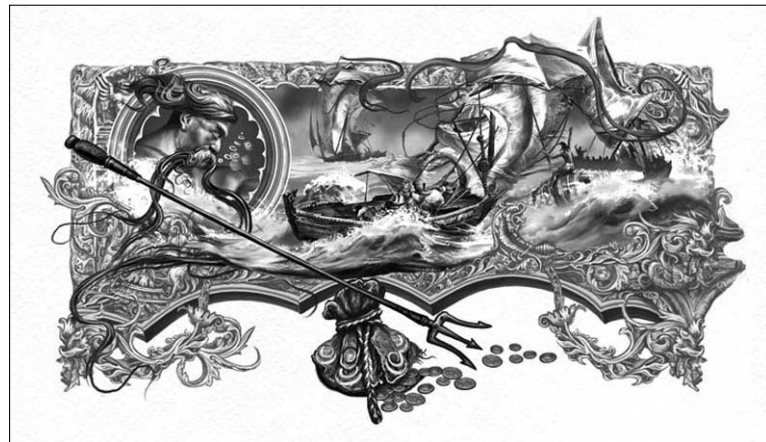
— Сформувавши у міських бібліотеках Хмельницького систему популяризації краєзнавчої літератури, ми активніше культивуємо зустрічі з місцевими письменниками, літературні турніри, літературні вітальні, презентації книг сучасних авторів краю, зробили регулярним літературний фестиваль “Слово єднає”, — коментує директорка міської ЦБС Тамара Козицька. — Як взірці виділилися книги прозаїків Василя Горбатюка “Птиці над нами”, Броніслава Грищука “Місія схибленого доктора” і Петра Воробя “Заграва” (роман у трьох томах), Леоніда Балюка “Казки рідного краю”, поетів Олени Іськової-Миклашук, Оксани Радунської, Петра Караса і Лідії Ярошно, книжок для дітей Ніни Шмурікової-Гаврилюк й Людмили Савчук.

Оксана ПРОХОРОВА

За лаштунками містерії «Хлопець хоч куди козак»

Цьогоріч виповнюється 250 років від дня народження особистості, якій судилося стати засновником нової української літературної мови, з творів якої: “за-недбане й закинута під сільську стріху слово, мов фенікс з попелу, воскресло знову... і голосно залунало по широким світах” — Івана Петровича Котляревського.

Його твори надихають багатьох на пошуки нових форм репрезентації доробку Котляревського. Однією з таких спроб є амбітний мультидисциплінарний театральний-художній видавничий проект “Хлопець хоч куди козак”. Адже такий різножанровий мікс здатний охопити максимально велику аудиторію, об’єднати навколо постаті І. Котляревського шанувальників друкованого слова, Мельпомени та поціновувачів творів мистецтва, виконаних яскравими фарбами. У партнерстві щодо реалізації проекту об’єднались видавництво художньої літератури “Корбуш”, театр “Маскам Рад”, художниця-ілюстраторка Оксана Тернавська, яка вже працювала з персонажами великої “Енеїди”, відтворила їхній життєвий шлях на сторінках однойменного видання та врешті, рушійний елемент проекту Громадської організації “Сяйво усмішок”.

Мультидисциплінарний підхід дозволяє втілити задуми представників різних жанрів. І встояти від такого консолідованого потужного творчого струменю мало кому вдасться: неймовірна синергія здатна зачепити будь-кого.

Любов до читання, на жаль, є рисою, притаманною дорослим, діти та юнь жвавіше реагують на візуальний ряд, на динамічний спосіб подачі інформації. Якщо шестестіння аркушів книги, запах свіжонадрукованого слова не надихає до читання — “Енеїда” промовлятиме на виставках картин — ілюстрації до книги, майстерно написаними Тернавською. Пере-

насичена бароковість відтворених пензлем ілюстраторки сюжетів відомих творів Котляревського майже вилючається з її зображень та заряджає глядачів особливою містичною енергетикою.

Невід’ємною складовою проекту є театралізована частина, яка втілюватиметься у вигляді несподіваних театралізованих перформансів. Ще за життя Котляревського театральні постановки його п’єс, навіть неопублікованих, збирали аншлаги. Тому оминати цей жанр мистецтва було б зовсім необачно. З’являються великі та малі приватні театри: академічні театри перестають бути єдиними

закладами, які пропонують глядачам театральне мистецтво. Активно розвиваються так звані аматорські театри — самодіяльні колективи. Але досі відчувається нестача театральних майданчиків, а їхня доступність не є однаковою навіть у великих містах.

Є міста, де влада опікується приватними театрами, театральні сцени надає безкоштовно, а є, на жаль, випадки, коли навіть з народних театрів місто отримує орендну плату. Багато театрів припиняє своє існування.

Твори Котляревського неймовірно живі та пластичні, а сучасні форми театрального мистецтва створюють великі можливості для втілення постановок без прив’язки до спеціалізованих споруд. Перформанс — вистава в режимі реального часу, будь-де і будь-коли, експеримент та наснага для акторів. Нові враження та потенціал для несподіваної аудиторії.

Перформанс робить доступним театральний світ тим, хто не має можливості відвідати театральні заклади. Мобільний, спонтанний, емоційно беручий, динамічний і стрімкий перформанс може спіткати глядача в ТРЦ чи на центральній площі міста, в парку, сквері, залізничний плат-

формі, на станції метрополітену. Мимоволі людина потрапляє у вир образів та меседжів, стає частиною містка від минулого через сьогодення до майбутнього.

В якусь мить Котляревський стає ближчим. Імпульсивно ми беремо до рук нове, з майстерно вималюваними ілюстраціями, видання — зібрання творів видатного українського поета та драматурга. Разом із цим, його “Енеїда”, “Наталка Полтавка”, “Москаль-чарівник” починають буяти новими фарбами та спонукати до випромінювання свіжих емоцій та почуттів до рідного, українського.

Сьогодні проект “Хлопець хоч куди козак” погодилося прийняти 9 міст України: Київ, Полтава, Запоріжжя, Одеса, Дніпро, Харків, Маріуполь, Краматорськ та Львів. Вже навіть розписано програму подій по датах та місцях реалізації задумів. Тривають переговори з партнерами по конкурсу декламацій творів Івана Котляревського для дітей та підлітків, презентації проекту у форматі інклюзивної аудиторії. Жваво обговорюються найважливіші питання — фінансування творчого задуму. Тож сподіваємось, що дуже скоро ми зможемо повністю розкрити наші карти перед публікою.

О. ДМИТРЕНКО

Закуток Тарасової долі

Його рідний дім тут, на цій землі, де батьківська садиба, могила матері Катерини, копанка, калина, розкішний сад, похилені над ставом верби та і вся Керелівка.

Тут дитячі сліди малого Тараса у ранковій густій росі, тут вишневі заметілі, оспівані у його поезії, тут мудрість віків і спомин гайдамацьких походів, чутих майбутнім поетом від 100-літнього діда Івана, портрет якого, писаний рукою Шевченка, випромінює глибоку мудрість і велич селянина-українця.

З цього невеликого затишного острівця Керелівського обійстя, з дружної родини Григорія Шевченка-Грушівського розійшлися близькі й далекі дороги майбутнього Генія. Вони повели його до Будищ, Вільна, Петербурга, Кос-Аралу, вони потічками розгалужувалися містами і селами найріднішої його серцю України.

Цей закуток Тарасової дитячої долі і сьогодні у таємній задумі білих зимових снів приваблює до себе чарівністю близьких і далеких подорожніх, адже тут бринить повсякчас недоспівана пісня нашого Кобзаря.

На колишньому подвір'ї Шевченків — затишний, ошатний будинок-музей, у залах якого відчувається присутність самого Шевченка, а з уст науковців, екскурсоловів зринають слова:

*Давно те минуло,
як тими шляхами,
Де йшли гайдамаки, —
малими ногами
Ходив я, та плакав,
та людей шукав,
Щоб добру навчили.*

Тут гостинно відчинено двері для шанувальників нашого Пророка ще від далекого 1939 р. І ось уже 80 років колектив Національного заповідника “Батьківщина Тараса Шевченка”, очолюваний нині заслуженим працівником культури Людмилою Михайлівною Шевченко, теплом Тарасового слова зустрічає всіх, хто навідує садибу і музей.

Одна з перших експозицій у залах музею, яка діяла з дня його відкриття, передавала увесь життєвий шлях Т. Шевченка. Директором тоді працювала правнучка поета по брату Йосипу Валентині Терентівні Шевченко. Їй на зміну прийшла Клавдія Михайлівна Кириченко. За її керівництва зали музею поповнилися творами художників, додався колорит української природи і присутності в ній самого Шевченка. І ось до 175-ї річниці від дня народження Кобзаря повністю змінено експозицію музею. Тамара Вікторівна Гулак запросила до співпраці лауреатів Державної премії України ім. Т. Г. Шевченка Сергія Фурсенка, Миколу Собчука, подружжя художників Геннадія та Ольги Лижньових, Павла Сосу. Мешкаючи тут, вони крок за кроком оновлювали зали, додавали нові експонати.

І остання, сучасна зміна експозиційного ряду — це клопітка, виважена праця народного художника України, лауреата Національної премії України ім. Т. Г. Шевченка Анатолія Васильовича Гайдамаки і його помічників. По-

новому заговорили, “ожили” зали нашого “ювіляра”. Своєрідно, цікаво, природно розташувалися там предмети, усі знайшли своє місце.

У закладі склалася добра традиція, яка триває і донині. Своєю любов до Кобзаря передавали сімейні династії: Володимир і Клавдія Засідателі, Катерина і Сергій Ткаченки, Катерина і Олександр Плаксії, Іван та Надія Димерці, поряд з ними працювала Паша Іванівна Бойко та Надія Ільківна Бойко, яка передала естафету дочці Ользі Василенко, а вже Ольга поділилася словом Шевченка зі своєю дочкою Маргаритою. Лоскучереві Любов та Марія (мама і дочка) теж гостинно зустрічають відвідувачів цього закутку Тарасового села, бо розуміння Шевченкової значущості — найголовніше, що наповнює їхню повсякденну працю. Біля хати дядя вмільо порядкувала Софія Тимофіївна Шолох, родичка по брату Микиті, а її справу продовжують син Петро та внук Олександр.

Час невпинно змінює дати на календарі людського буття, змінюється природа від доторку рук, змінюється світогляд людини, сутність її земного шляху. Та Шевченко був, є і буде тим українцем, до якого потрібно доростати всією душею, всім серцем. І це все можна відчути тут, у його рідній Керелівці, де відтворена батьківська хата неподалик музею-ювіляра, з якої ніби шойно вийшов малий Тарас з чобітками

за плечима (це передає скульптура Анатолія Куша “Тарас мандрує”).

Неподалик музею, на ошатному подвір'ї, в дбайливо доглянутому саду, свідок Тарасової науки — школа-хата дядя Богорського, де озивається чутлива душа підлітка-учня.

За 80 років музей приймав відвідувачів з усіх куточків земної кулі, про що засвідчують записи різними мовами у книзі вражень.

Ось запис японською мовою (з дослівним перекладом українською): “Чути вітер в безмежних степах України. Я чую хвилі широкі Дніпра. Я відчуваю радість при контакті з місцями, де народився Тарас Шевченко. Серце України, шире і відкрите, залишиться в моїй пам'яті. 2006 р. 10 квітня. Спасибі за екскурсію прекрасному екскурсолову Валентині. Йоко Окана”.

Ця відвідувачка народилася і навчалася у Японії, проживає у Франції, закохана у творчість Шевченка, що і привело її сюди, до Тарасової батьківщини, звідки він поніс свою любов до України, мови і народу.

Тендітна привітна японка ще двічі навідувала наш музей, приїжджаючи до нього разом зі своїми друзями з Японії і Франції.

Спілкування з такими відвідувачами вкотре підтверджує: не марна праця колективу заповідника і його гендиректора, адже тут, з високого, ясного неба України перлами розсипаються для всіх слова нашого Генія:

*А всім нам вкулі на землі
Єдинодуміє подай
І братолюбіє пошлю.*

Завітайте на Тарасову садибу і відчуйте потужну енергетику цих слів, дарованих Пророком Шевченком.

Наталія ФЕДОРЧЕНКО,
бібліограф Богуславської районної бібліотеки

Феномен Володимира Мельниченка

“Він один є цілий науково-дослідний інститут”, — так влучно сказав академік Петро Толочко про нашого земляка із Медвина, доктора історичних наук, академіка НАПН України, почесного академіка Національної академії мистецтв України, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Володимира Мельниченка. Бо нещодавно Володимир Юхимович був удостоєний Міжнародної літературно-мистецької премії імені Григорія Сковороди “за серію фундаментальних праць в галузі шевченкознавства та грушевськознавства”. Премія заснована 25 років тому, серед її лауреатів поети і прозаїки Борис Олійник, Микола Луків, Михайло Шевченко, публіцист Володимир Стадніченко, співак Микола Шопша, майстер художнього слова Анатолій Паламаренко, вокальний квартет “Гетьман”, тріо “Пісенне джерело”, вчені Василь Кремень, Василь Ткаченко... Співголовами журі премії є державний і громадський діяч Олександр Мороз, її співзасновник у 1993 р. Михайло Шевченко, голова Національної спілки письменників України Михайло Сидоржевський.

академічний український народний хор ім. Г. Верьовки, Національна заслужена хорова капела “Думка”, Народна академічна капела “Почайна”, Черкаський академічний заслужений український народний хор, Вокальна формація “Пікардійська терція”, чоловічі квартети “Гетьман” та “Явір”, Хорова капела ім. О. Кошиця Богуславського гуманітарного коледжу ім. І.С. Нечуя-Левицького та інші відомі особистості”.

Видатний український кінорежисер Микола Машенко також залишив оцінку духовної діяльності Центру та його керівника:

“Культурний центр України — золота перлина українства. А керівник — Володимир Мельниченко — Божою милістю дослідник історії перебування українців в Росії від Т. Шевченка до сьогодні”.

Коли 17 січня цього року Центр відвідали рідні та близькі полонених українських моряків, які перебувають у московському слідчому ізоляторі “Лефортово”, то кожному з гостей вручили книгу “Національний культурний центр України — Шевченків дім у Москві”, видану 2014 р. генеральним директором і його інтелектуальною командою. Наскільки це прекрасний подарунок, який надихає вірою в українську перемогу, можна переконатися в Богуславській районній бібліотеці — книгу нам передав автор.

Загалом у Москві Володимир Мельниченко видав українською мовою (!) понад 20 українознавчих праць, зокрема книги “Тарас Шевченко: “Моє перебування в Москві” (2007 р.) та “На славу нашої преславної України” (Тарас Шевченко і Осип Бодяньський)” (2008 р.), за які одержав 2009 р. Національну премію України імені Тараса Шевченка, а також — тритомну енциклопедію-хроноскоп “Шевченківська Москва”, “Гоголівська Москва” та “Москва Михайла Грушевського”

(усі ці видання автор подарував нашій бібліотеці). Говорячи словами відомого шевченкознавця, заступника директора Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України Сергія Гальченка, “книги генерального директора Культурного центру України в Москві є об'єктивними, тобто по-шевченківськи антимосковськими”. Скажімо, щодо книги “Москва Михайла Грушевського”, створеної ще до Євромайдану, Дмитро Павличко писав авторові в червні 2014 р.: “Сучасна московська влада за таку енциклопедію-хроноскоп про найвидатнішого українського націоналіста мала б Вас замкнути на багато літ до криміналу”. Невдовзі після того, як у 2015 р. Володимир Мельниченко повернувся з Москви до рідного Києва, незгладимий у нашій пам'яті Іван Драч писав у статті “Чоловік з Медвина”:

“Володимир Юхимович нещадний до себе. В ньому кипить організаторський окріп. Він все вмів — і писати, і видавати, і організувати презентації. Гадаю... в нього почнетесь київський період...”

Справді, за три з половиною роки вчений уже видав у Києві 3 книги та понад 60 статей! Рецензію на книгу “Михайло Грушевський: “Шевченко — святий національний

прапор”. 100 історій і розповідей про двох українських геніїв” (2017 р.) директор Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України академік Микола Жулинський назвав так: “Особливе чуття історика і глибинний патріотизм”. У ній академік наголошує: “В. Мельниченко створив дуже необхідну працю. Ніхто до нього не спромігся на такий обґрунтований і всебічний аналіз оцінок М. Грушевським творчості Т. Шевченка та її актуальності в будь-який період історії України, особливо в часи піднесення революційного та національно-визвольного руху...”

За оцінкою відомих учених, Володимир Мельниченко є одним із найкращих популяризаторів історичних знань, він займає самостійну і дуже важливу нішу в українській науковій публіцистиці. Вчений і публіцист здійснив великі проекти у Всеукраїнському культурологічному тижневику “Слово Просвіти”, присвячені 150-річчю з дня народження Михайла Грушевського (2016 р.) та 160-річчю Шевченкового Щоденника (2017—2018 рр.). З ними також можна ознайомитися в районній бібліотеці. Зараз Володимир Мельниченко веде в тижневику “Слово Просвіти” постійну рубрику “Подробиці Шевченкового життя” та готує до друку збірник своїх статей і інтерв'ю, опублікованих у цьому столітті. Дав йому назву “Мої духовні криниці”, бо вважає життєдайними творчими джерелами поезію Тараса Шевченка та наукові праці Михайла Грушевського. Так що робота, за яку вчений отримав Міжнародну літературно-мистецьку премію імені Григорія Сковороди, триває... Дружне пророцтво мудрого Івана Драча про “великого подвизника української справи” Володимира Мельниченка збувається...

Ось такий він, наш земляк із Медвина — талановитий, скромний, а ще справжній і щирий українець.

Велика трагедія і перемога

В український кінопрокат виходить фільм про одну з найтрагічніших і водночас найславетніших сторінок української історії ХХ століття. Історичний екшн “Крути 1918” знято за реальними фактами 1918 року на залізничній станції Крути.

Фільм “Крути” знімали з вересня 2017-го до січня 2018 року. У резиденції колишнього президента-втікача в Межигір’ї знімали Францію і ставку генерала Фоша. Основні зйомки велися на вулицях Києва, в Косому капонірі — Київській фортеці. Станцію Крути знімали на Черкащині, в селі Сингаївка — на самій станції Крути на Чернігівщині наразі зведено меморіальний воєнно-крутянам. У Сингаївці залізнична станція, її давня вокзальна будівля (побудована наприкінці ХІХ століття) майже на 100% відповідають і архітектурі, і періоду оборони станції Крути. А місцеві мешканці взяли участь у ролі акторів масових сцен.

Бій знімали під Києвом, біля села Підгірці, де було задіяно понад 150 військовослужбовців Президентської бригади Нацгвардії України. Саме тому українські військові початку ХХ сторіччя у фільмі майже нічим не відрізняються від сучасних воїнів — такий самий вишкіл, навички, вміння поводитися зі зброєю.

Були і реконструктори з Києва та Вінниці; використали близько 2 тисяч одиниць зброї початку ХХ століття, яка не тільки мала ефектний вигляд, а й посправжньому стріляла холостими патронами. Майже вся зброя, зокрема й унікальні зразки — з колекції Сотника 19 сотні Самооборони Майдану, бійця 2-ї афганської роти 24 ОШБ “Айдар” Володимира Правосуда, позивний “Штурм”.

В масових сценах було задіяно хлопців, які про захист України знають не з чуток: вони пройшли Майдан та війну на Донбасі. А сотник 1-ї сотні Самооборони Майдану, нагороджений орденом “Народний герой України” Олександр Абаєв (позивний “Хан”) зіграв контррозвідника УНР Набоку.

На станції Крути знімали сучасні кадри за участю пластунів з Національної скаутської організації “Пласт”.

Батальні сцени запеклих боїв між крутянами та більшовиками ставили під час лютих морозів.

“Крути 1918” — насамперед історичний фільм, а не реконструкція тих подій. І більшість героїв — збірні образи. Але є й історичні персонажі — Симон Петлюра (Дмитро Ступка), Михайло Грушевський (Сергій Дзялик), Аверкій Гончаренко (Олексій Тритенко), Михайло Муравйов (Віталій Салій).

Музику до фільму написав талановитий італійський композитор Marco Mogini. А пісні у виконанні Христини Соловій та гурту “Тайдамаки” стали саундтреком до стрічки.

Напередодні всеукраїнської прем’єри відбулася зустріч творців фільму з представниками ЗМІ.

Пилип Ілєнко, голова Державного агентства України з питань кіно:

“Хочу, аби ви не сприймали цей фільм як підручник історії. Кіно — це не наука, не історична розвідка. У художній стрічці присутні авторські думки, які не обов’язково на 100% відображають те, що було задокументовано. Там є політ фантазії. Але все ґрунтується на реальних подіях.

Мене часто запитують, чи не записалися ми з цим фільмом. Так,

записалися. Він мав бути знятий ще 1919 року. Але тоді ми втратили державність, а коли відновили незалежність — втратили кіно. І коли Україна почала відроджувати кінематограф, з’явилася можливість зняти цей фільм. Половину вартості — трохи більше 25 млн гривень, взяла на себе держава. Сьогодні повернути ці кошти через кінопрокат навіть теоретично неможливо. В Україні лише трохи більше 500 кінозалів, відвідуваність одна з найменших у Європі, а ціни на квитки одні з найнижчих. Та ми й не ставили собі за мету, аби фільм окупився.

Є сподівання, що згодом стрічку, можливо, покажуть в Італії та Польщі”.

Олексій Шапарев, режисер: “Для мене було дуже важливо, щоб фільм викликав у глядачів емоції, щоб ми згадали цей урок історії. Хочу, аби ця стрічка допомогла у нашій сьогоденній боротьбі з ворогом”.

Євген Ламах, виконавець ролі Андрія:

“Багатьом цей фільм допоможе дізнатися, що була така сторінка в історії України. А хто добре знає історію, зможе по-новому подивитися на ці події. Найважливіше

Кадр з фільму

було передати почуття тих хлопців, які боролися не на життя, а на смерть”.

Надія Коверська, виконавиця ролі Софії:

“Кожен раз, коли я розповідаю про зйомки фільму, то переконуюсь, що багато хто нічого не знає про цю історію. Сподіваюсь, що після виходу стрічки на екрани ситуація зміниться.

У нас часто запитують, чи складно передавати емоції героїв через 100 років. Думаю, що ми змогли зрозуміти своїх персонажів, адже вони тоді були такими молодими, як і ми зараз. А молодість завжди була і буде рушійною силою всіх змін”.

Костянтин Коновалов, автор сценарію:

“Тема Крут хвилювала мене

давно. Сценарій почав писати десять років тому. Вивчав архіви, читав діаспорну пресу, мемуари учасників тих подій. Але тоді нашу владу не цікавив такий фільм. І лише зараз, коли відбувся Майдан, змінилася інформаційна політика держави, змогли зняти цей фільм.

Ця дуже важка тема. І працювати над нею було надзвичайно складно. Адже це історія про людей, які це не відчували повноти життя. Багатьом з героїв не виповнилося і 18 років, а наймолодшому було лише 14. Виникають асоціації з сучасними добровольчими батальйонами на сході України. Сьогоднішні студенти, футбольні фанати пішли захищати свою країну. Тому ця історія дуже актуальна.

У крутян було завдання утримати позиції, і вони це зробили. Я б хотів, аби глядачі зрозуміли, що наш фільм — це висвітлення на екрані української перемоги”.

Олексій Тритенко, виконавець ролі Аверкія Гончаренка:

“Здається, що під час зйомок фільму ми наблизилися до того відчуття, яке було у хлопців, коли вони сиділи в окопах і чекали битви. Ми не хотіли зайвого пафосу. Для нас було важливо, аби глядач разом з нами почав відчувати цю трагедію, а зрештою і отримати приклад мужності”.

Вадим Голуб, голова прес-служби НГУ:

“Пишаємося, що стали частиною відтворення української історії. 150 бійців Національної гвардії України були акторами в масових сценах фільму. Ми переживали всі ті самі емоції, що й захисники Крут 1918 року. Цей фільм — відображення правдивої української історії, яка проводить багато паралелей з 2014 роком.

Творчий склад

Світ потребує змін

Французький режисер і лялькар українського походження Клеман Перетятко у Мистецькому арсеналі презентував виставу українського драматурга Неди Нежданої “Майдан Інферно”, прем’єра якої має відбутися восени на Всесвітньому фестивалі театрів ляльок у Шарлевіль-Мезьєр (Франція). Далі планують її гастрольний тур Україною.

Отож слово Клеману Перетятку.

“Наша мета — створення театального проекту. Але на шляху до нього дуже важливі реальні свідчення, розуміння того, що насправді відбувалося в Україні.

Останнім часом я переважно займаюся міжнародними проектами. Тривалий час працював у Косо-

вуму, після здобуття цієї країною незалежності. Потім у Хорватії, Сербії, Албанії, кількох африканських країнах (загалом понад 15 держав).

Україною зацікавився з часу Майдану, а тісно співпрацюю з 2015 року. Мені було цікаво пізнати, що таке українська культура і взагалі Україна. Тому мав бажання

попрацювати з українською драмою. Ознайомився з п’єсою “Майдан Інферно” ще до публікації її окремою книжкою у видавництві Espace d’en Instan. Почалося все з ескізної вистави (це щось середнє між читанням і повноцінною постановкою). Поступово до проекту почали приєднуватися партнери.

Це буде вистава з маріонетками. Поштовахом до неї послужив український вертеп. Фактично я створив свою форму вертепу. У виставі працюватимуть три актори, які керуватимуть маріонетками. Але буде і розмова обличчям до публіки.

Роздумував, якими ці маріонетки мають бути. Ми вже представили кілька фрагментів майбутньої вистави публіці, на яких були лише овали майбутніх маріонеток. Ідея овалів дуже сподобалась глядачам, адже вони являють поле для уяви та фантазії. Я працював з українськими ляльками-мотанками. У них теж немає облич”.

Матеріали підготував
Едуард ОВЧАРЕНКО

Клеман робить маріонетки для вистави й експериментує з кількома естетиками, щоб розповісти про суспільну революцію через індивідуальні долі персонажів, створених уявою авторки Неди Нежданої. З кількома акторами компанії Collapse режисер відвідав Київ, Львів, Маріуполь, Дніпро, Харків, Одесу, щоб більше дізнатися про українську культуру та життя після Майдану з метою створити таку виставу, яку могли б дивитися глядачі з різними знаннями про події Революції Гідності.

“Майдан Інферно” Неди Нежданої — перша українська п’єса в історії, опублікована французькою мовою, яка втілюється на французькій сцені. Вона відстежує українську Революцію Гідності через долю двох молодих українських революціонерів, а також розповідає про інших учасників Майдану. Дія відбувається на трьох рівнях, у трьох просторах. Перший — Майдан, є також простір соціальних мереж із орга-

нізованим опором, і частково внутрішній світ монологів героїв, де відбувається осмислення часу з розгортанням та віддаленням всіх подій. Проект створюють у різних театральних лабораторіях під керівництвом компанії Collapse між Францією та Україною.